

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

ІННА БОЛЬШАКОВА
МАРИНА ПРИСТІНСЬКА

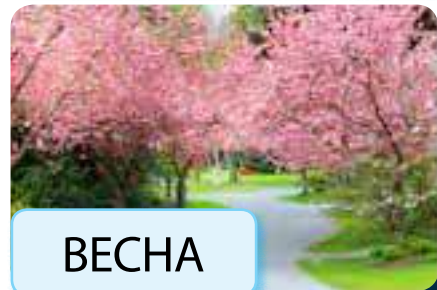
Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

2
КЛАС

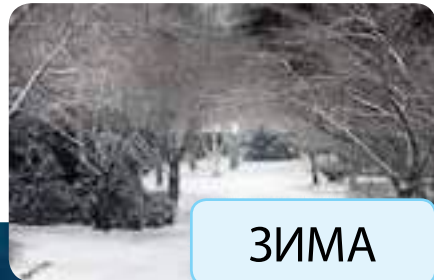
ЧАСТИНА 2

ПОРИ РОКУ

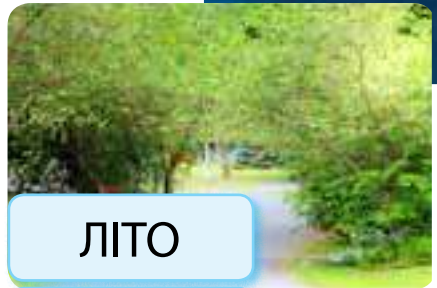
ВЕСНА

Березень
Квітень
Травень

ЗИМА

Грудень
Січень
Лютий

ЛІТО

Червень
Липень
Серпень

ОСІНЬ

Вересень
Жовтень
Листопад

ДНІ ТИЖНЯ

Понеділок

Вівторок

Середа

Четвер

П'ятниця

Субота

Неділя

1 рік = 365 діб або 366 діб

1 місяць = 31 доба (січень, березень, травень, липень, серпень, жовтень, грудень)

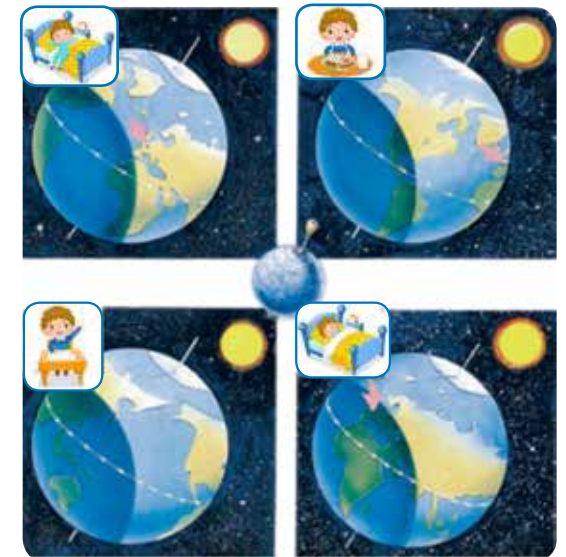
1 місяць = 30 діб (квітень, червень, вересень, листопад)

1 місяць = 28 діб або 29 діб (лютий)

1 тиждень = 7 діб

1 доба = 24 години

1 година = 60 хвилин

1 хвилина = 60 секунд

Інна Большакова, Марина Пристінська

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Підручник для 2 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Харків
Видавництво «Ранок»
2019

УДК 501:37.016(075.2)
Б79

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 28.03.2019 № 407)

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник створено відповідно до Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна

Ілюстрації *Михайла Курдюмова та Олени Курдюмової*

Большакова І. О.

Б79 Я досліджую світ : підруч. для 2 кл. закл. заг. серед. освіти (у 2-х частинах) : Ч. 2 /
І. О. Большакова, М. С. Пристінська. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 96 с. : іл.

ISBN 978-617-09-5211-0

УДК 501:37.016(075.2)

Інтернет-підтримка
Електронні матеріали
до підручника розміщено на сайті
interactive.ranok.com.ua

ISBN 978-617-09-5201-1
ISBN 978-617-09-5211-0 (Ч. 2)

© Большакова І. О., Пристінська М. С., 2019
© Курдюмов М. Л., ілюстрації, 2019
© Курдюмова О. І., ілюстрації, 2019
© Макарова А. Л., Макарова П. І.,
обкладинка, макет, 2019
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2019

Дорогі друзі!

Ви вже знаєте, що досліджувати довкілля цікаво. Як і в першому класі, за допомогою підручника ви будете пізнавати, обговорювати, міркувати, дивуватись, мріяти і творити. Ви зазирнете в минуле та майбутнє. Краще пізнаєте себе, своїх друзів і рідних. Вивчатимете живу та неживу природу. Мандруватимете Україною та планетою Земля.

Розгортайте підручник. Читайте, міркуйте самостійно і разом з друзями. Ставте запитання. Шукайте відповіді. Висловлюйте власну думку. Бажаємо успіхів у пізнанні світу!

Автори

Умовні позначки

ПРО МЕНЕ

Тема 1. Я у школі

ПЕРШИЙ ДЕНЬ У ШКОЛІ

1 Вересня — День знань.

1 Хто як навчається? Хто ходить до школи? Намалюй ці школи.

2 Чому люди ставлять запитання? Обговори запитання з однокласниками. Склади ще два запитання разом з другом.

1 Чому діти ходять до школи?

2 З яким настроєм ти прийшов / прийшла до школи?

3 Що пам'ятаєш з першого класу?

4 Чого хочеш навчитися в другому класі?

ЩО ТАКЕ ІНФОРМАЦІЯ?

Ти постійно отримуєш інформацію про довкілля.

Інформація — це відомості про навколишній світ, про явища, які відбуваються в ньому. Інформацію передають за допомогою повідомлень.

ІНФОРМАЦІЯ

ПОВІДОМЛЕННЯ

3 Поділись із друзями інформацією про свій літній відпочинок. Створіть спільний колаж.

1. Намалюй предмет, з яким був пов'язаний твій літній відпочинок.

2. Виріж його.

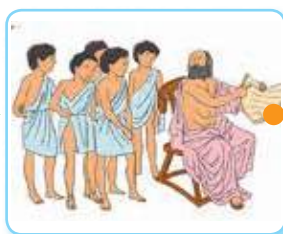
3. Разом з друзями наклеї на великий аркуш.

ШКОЛА ДАВНЯ І СУЧАСНА

1

Розглянь, як навчалися діти в давнину. Порівняй їх навчання із своїм. Що змінилося? Чому завжди було важливо навчатися?

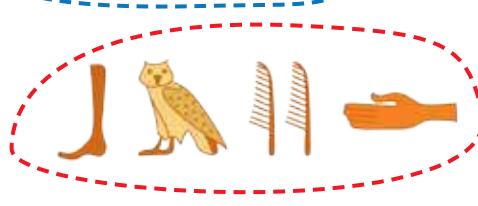

У давнину люди спочатку передавали повідомлення усно. Потім навчилися їх записувати за допомогою малюнків та різних знаків.

Ти можеш передати повідомлення усно або письмово.

ПОВІДОМЛЕННЯ

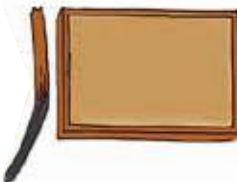
2

Як ти думаєш, який з цих предметів є книжкою? Порівняй давні і сучасні книжки. Чому книжки існували в давнину і є зараз? Якою може бути книжка в майбутньому?

3

Які з цих предметів ми називаємо письмовим приладдям? Чому? Чому письмове приладдя з часом змінюється?

МОЇ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ

Ти навчаєшся у школі, тому що маєш право на освіту. Це право записано в Конституції України — основному законі нашої держави.

1

Розглянь права, які має кожен школяр/школярка в Україні. Поясни, як ти користуєшся ним.

Уроки

Відпочинок
на перерві

Медична
допомога

Користування
підручником

Повага

Відвідування
гуртків

Також у тебе є обов'язки. Твій обов'язок — виконувати правила, які прийняті в суспільстві, в якому ти живеш.

2

Розкажи про деякі правила, що ти їх маєш виконувати. Чому?

Правила по-
ведінки за
столом

Правила
гри

Правила до-
рожного руху

Правила пове-
дінки в театрі

3

Порівняй дорожні знаки. Який із них потрібно розмістити біля зебри? Чому? Які правила мають виконувати діти?

Ти можеш отримувати повідомлення за допомогою світлових сигналів. Наприклад, світлові сигнали світлофора допомагають тобі переходити вулицю.

Я ВИКОНУЮ ШКІЛЬНІ ПРАВИЛА

Твій обов'язок у школі — виконувати шкільні правила і правила класу. Виконувати правила — це діяти так, як домовилися всі члени шкільної громади і всі учні вашого класу.

1

Прочитай правила для учнів, які були прийняті у школах в давнину. Які важливі і зараз? Чому?

Вчасно приходь
на уроки.

Вітайся.

Уважно слухай
пояснення вчителя.

Прибирай
за собою.

Спілкуйся
ввічливо.

Старанно виконуй
завдання вчителя.

2

Зроби картку з правилом «Слухай уважно!».

1. Намалюй
вухка різних
тварин.

2. Виріж їх
і наклеї
на картку
з правилом.

Ти можеш передавати повідомлення за допомогою слів і малюнків. Повідомлення — це послідовність різноманітних сигналів (букв, зображень, звуків тощо). Наприклад, на картці написано буквами «Слухай уважно» і намальовано зображення вушок.

Запам'ятай правила і користуйся ними для будь-якої ситуації.

Зупинись!

Подивись!

Послухай!

Подумай.
Прийми рішення.

Я ВИКОНУЮ ШКІЛЬНІ ПРАВИЛА

1

Продовж речення.

Я думаю, що правила поведінки в школі — це...

Правила в школі потрібні, тому що...

Я виконую шкільні правила, тому що...

Якщо учні перестануть дотримуватися правил, то...

2

Які приміщення є в твоїй школі? Хто там працює? Які правила потрібно виконувати, щоб уникнути небезпечних ситуацій? Створи пам'ятку з правилами.

їдальня

спортзал

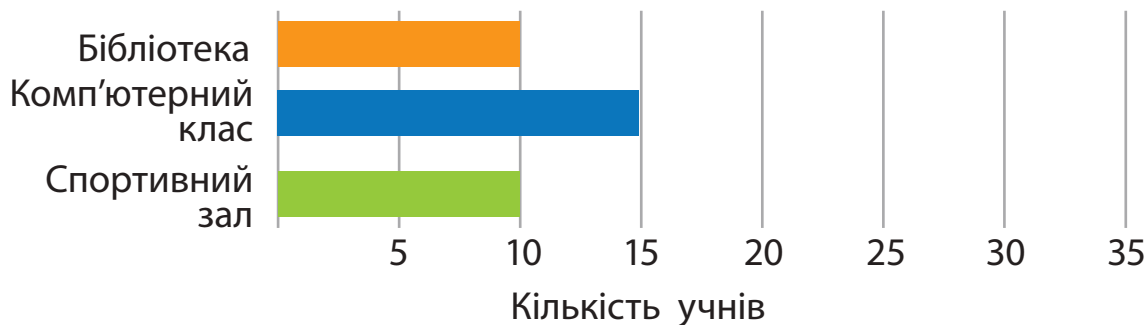
бібліотека

комп'ютерний
клас

3

Учні визначали найцікавіше місце в школі. Розглянь діаграму і розкажи про нього. Розкажи про правила поведінки у шкільних приміщеннях. А яке найцікавіше місце в твоїй школі? Чому?

МОЄ РОБОЧЕ МІСЦЕ

Зазвичай твоє учнівське робоче місце — це стіл чи парта, за якими ти постійно сидиш під час навчання. Хоча навчатися ти можеш і під час екскурсії, прогулянки, читання книжки в бібліотеці тощо.

1

Порівняй робочі місця учнів і учениць. Розкажи про правила безпечної поведінки під час різних уроків.

2

Прочитай правила поведінки. Подумай, яких уроків вони стосуються. Намалюй позначки до кожного правила.

1. Не чіпай руками шнури і розетки.
2. Вмикай комп'ютер з дозволу вчителя.
3. Приходь до комп'ютерного класу без їжі і напоїв.
4. Бери ножиці за лезо, коли хочеш їх комусь передати.
5. По класу ходи спокійно.

3

Тарас переодягається на урок фізкультури. Яка інформація буде для нього своєчасною?

Завтра їдемо
на екскурсію.

Урок фізкультури на вулиці.
Одягніть куртки.

Якщо ти отримуєш інформацію, потрібну в даний момент, то ця інформація **своєчасна**.

ШКІЛЬНА СПІЛЬНОТА (ГРОМАДА)

Ти — член/членкиня великої шкільної громади. У вас є спільна мета — гарно вчитися і спільний обов'язок — дотримуватися шкільних правил. Також у кожної шкільної громади є свої традиції.

1

Розглянь фото разом з другом. Постав запитання другові і дай відповіді на його запитання. Як зрозуміти, що ваші здогадки можуть бути правдою?

Хто?

Що?

Де?

Коли?

Куди?

Навіщо?

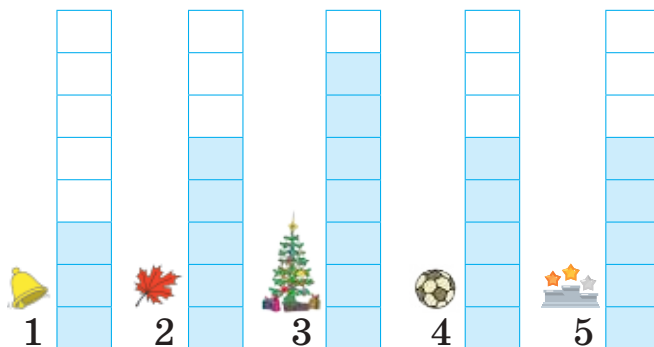
Чому?

Який?

2

Розглянь діаграму. Розкажи, яке свято є найулюбленішим для учнів цього класу. Склади список свят для свого класу. Проведи опитування серед учнів свого класу та створи діаграму. (Один учень — одна клітинка ☐.)

1. День знань
2. Осінній ярмарок
3. Новорічне свято
4. Спортивне свято
5. День лідерства

Ти можеш записати повідомлення за допомогою цифр. Наприклад, номери телефонів друзів чи дати шкільних свят.

3

Яку інформацію діти записали за допомогою цифр?

1 вересня

050 478 87 56

О 13:00

1 кг цукерок

МІЙ РЕЖИМ ДНЯ

Ти школяр/школярка, і у тебе багато різних справ. Щоб устигнути все зробити, ти маєш дотримуватися режиму дня. Режим — це продуманий розпорядок дій на день.

1

Розкажи про початок дня школяра. Чи збігається він з твоїм початком дня? Продовж складати режим дня.

2

Розкажи, як ти розумієш ці вислови. Поясни їх важливість.

3

Вислови свої думки «за» і «проти».

Потрібно дотримуватися режиму дня.

НІ

--	--	--	--	--	--	--	--

ТАК

1

Як ти дізнаєшся, що потрібно завершувати одну справу і розпочинати іншу? А про закінчення уроків чи час обіду? Назви прилади, які допоможуть тобі в цьому. Поясни, як само.

Для дотримання режиму дня впродовж доби (ранок, день, вечір, ніч) тобі потрібно вчитися визначати час за годинником. Годинник — пристрій для вимірювання часу.

2

Розглянь годинник. Назви його частини, поясни призначення кожної з них.

циферблат

Мала стрілка показує **години**. Вона робить повний оберт циферблатом за 12 годин.

Велика стрілка показує **хвилини**. Вона робить повний оберт циферблатом за 1 годину, або 60 хвилин.

3

Що «зайве»? Назви час, який показує кожний годинник. Чим схожі ці годинники, а чим відрізняються?

баштовий

кишеньковий

настінний

компас

● Розкажи, як визначити час за годинником.

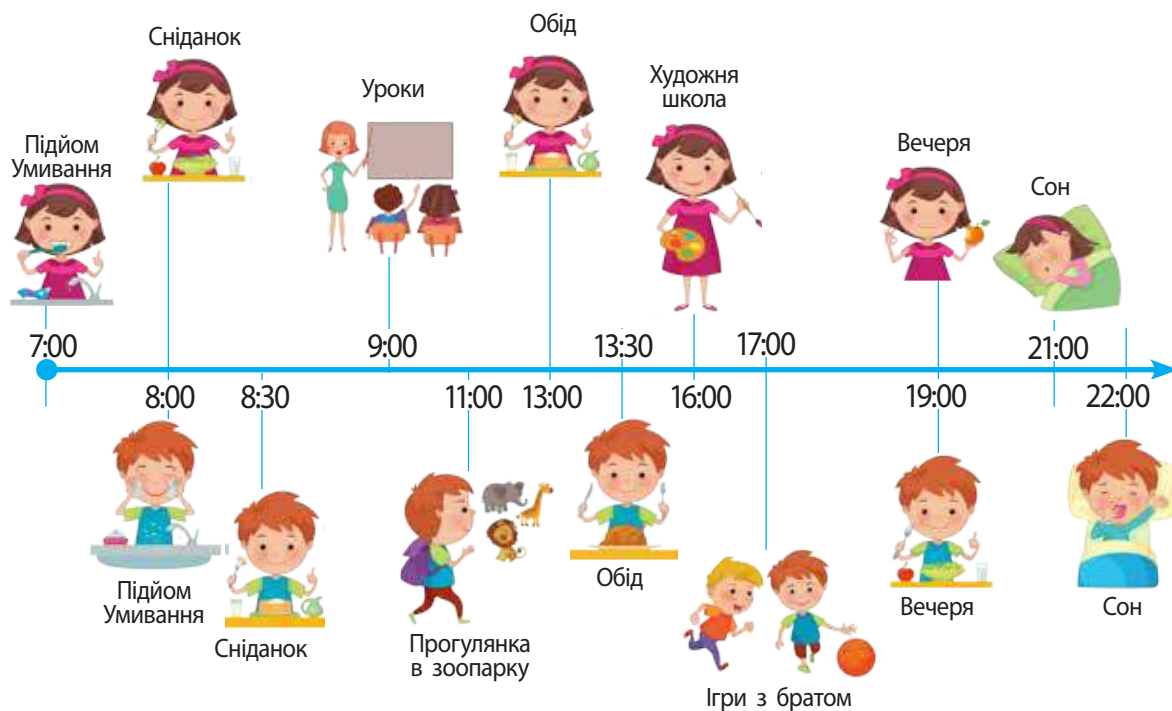
Ти можеш отримувати повідомлення за допомогою звукових сигналів. Наприклад, коли вранці дзеленчить будильник — час прокидатися.

Завдяки розпорядку ти можеш правильно розподілити час на уроки, відпочинок, ігри, спілкування з друзями.

4

Порівняй режими дня двох школярів. Який режим робочого дня учня, а який — вихідного? Чому режими дня можуть бути різними? Який з них схожий на твій?

5

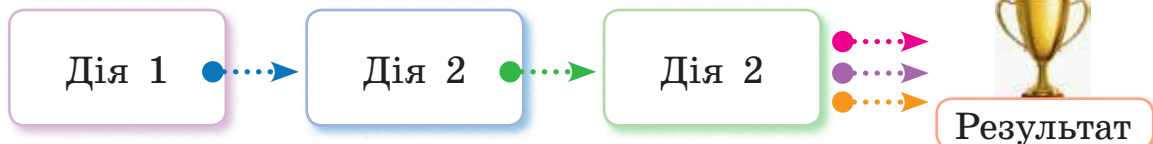
Розглянь діаграми. Розкажи, як діти розподілили свій час на навчання і відпочинок. Який варіант обереш ти? Чому?

Я ПЛАНУЮ

Ти можеш скласти план, щоб заздалегідь визначити, які кроки і в якій послідовності (1 → 2 → 3) потрібно зробити, щоб досягти потрібного результату. Результат — це кінцевий наслідок послідовності твоїх дій.

1

Учні планують дії для досягнення результату. Чи однаковими будуть дії? Допоможи учням написати план.

Я хочу відвідати виставу в театрі

Я хочу зробити паперовий літачок

Я хочу навчитися прибирати свій стіл

Для досягнення результату потрібні певні ресурси (час, , інструменти , матеріали , гроші тощо).

2

Визнач послідовність дій та обери відповідні ресурси.

Я визначаю, як дістатись до зоопарку

Я обчислюю вартість квитків

Я пишу оголошення про екскурсію

РЕЗУЛЬТАТ
Хочу відвідати зоопарк

Необхідні ресурси

Час

Транспорт

Гроші

План зоопарку

Екскурсовод

План визначає порядок дій, які потрібно виконати, щоб досягнути результату. Ти можеш планувати свій робочий тиждень або день (добу). Тиждень складається із семи днів (п'яти робочих і двох вихідних). Доба — це 24 години. У плані ти маєш визначити перелік справ і час на їх виконання.

1

Що спочатку, а що — потім? О котрій годині Марійка снідає, обідає, вечеряє? Що у дівчинки на сніданок, обід, вечерю?

Що робила дівчинка після прийому їжі? Чому ти так думаєш?

- Що запланувала дівчинка на цей день? У який час? Усно розкажи про її плани.

2

Розглянь таблицю. Розкажи, які гуртки чи спортивні секції відвідують діти після школи і чим планують зайнятися у вихідні дні.

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця	Субота	Неділя

- Склади список гуртків і секцій, які відвідуєш чи плануєш відвідати. Запиши, в який день і час ти будеш це робити.

Намагайся дотримуватися плану, який ти склав/склала, і відмічати всі зроблені справи в блокноті чи зошиті. Коли ти дотримуєшся плану, ти відповідально ставишся до свого життя.

Відповідальність — це взятий на себе обов'язок виконати справу, діяти відповідно до правил.

3

Розглянь, із чого діти почали планувати свої справи. Сплануй свій час.

Що потрібно зробити?	Що зробили Яна і Андрійко?
1. Визнач ті справи, які тобі потрібно зробити сьогодні після уроків. Напиши список.	Склали список справ: Полити квіти. Погуляти з песиком. З'їсти три цукерки. Прочитати казку. Розв'язати задачу. Погратися конструктором.
2. Подумай, що потрібно зробити одразу, а що — пізніше. Пронумеруй справи від важливої — 1 — до не дуже важливої — 6.	Пронумерували від важливого до неважливого: 1. Погуляти з песиком. 2. Полити квіти. 3. Розв'язати задачу. 4. Прочитати казку. 5. Погратися конструктором. 6. З'їсти три цукерки.

4

Заплануй проводити спостереження за погодою щодня. Зроби календар спостережень на тиждень.

Намалюй картки з позначками погоди: ясно, похмуро, дощ тощо.

Виріж їх і наклеї на цупкий папір.

Зроби основу календаря з кишеньками і назвами днів тижня.

Тема 2. Як я сприймаю себе

ЯК ШТУЧНІ І ПРИРОДНІ ОБ'ЄКТИ ВПЛИВАЮТЬ НА МОЄ ЖИТТЯ

Ти живеш серед природи та виробів людини. Різні вироби і пристрої допомагають нам швидко пересуватися , підтримувати зв'язок , розважатися . Одяг , меблі , посуд , будинки роблять наше життя зручним. У школі ти теж користуєшся виробами: олівцем, ручкою, зошитом і багатьма іншими.

Людина не може жити без природи: неживої і живої. Ти отримуєш тепло і світло Сонця , дихаєш повітрям , п'єш воду , вирощуєш у ґрунті рослини . Ти отримуєш їжу і матеріали для виробів завдяки рослинам і тваринам. Ти теж частина живої природи, як і всі люди нашої планети.

1

Знайди з тексту приклади до схеми. Доповни своїми прикладами.

Усе, що нас оточує,— **об'єкти**. Ти можеш назвати об'єкт іменем.

2

Спочатку назви штучні об'єкти, потім — об'єкти неживої природи.

3

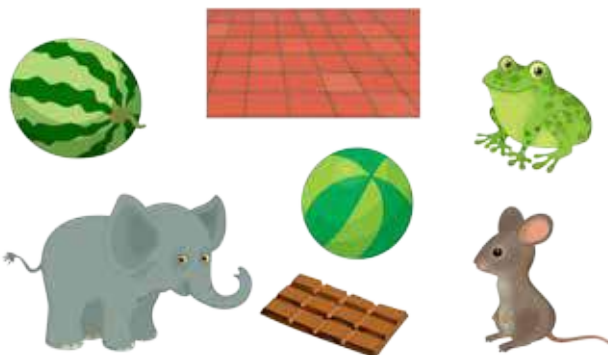
Утвори пари штучний (рукотворний) об'єкт — природний об'єкт.

За кольором

За формою

За смаком

За розміром

4

Досліди властивості штучних і природних об'єктів за допомогою органів чуття. Допиши дані в таблицю.

Об'єкт	Колір/Форма	Запах	Смак	Звук	Дотик
Барабан	Коричневий	—	—	Гучний	—
Краплина води	Прозора	—	—	—	Мокра
Яблуко	Зелене				
Інформація за способом сприйняття	Зорова 	Нюхова 	Смакова 	Звукова 	Тактильна

Кожний об'єкт має **властивості**. Наприклад колір.

Властивість об'єкта має **значення**. Наприклад колір: синій, жовтий, зелений. Значення властивості можна записати словами або числами.

5

Досліди об'єкт і запиши дані в таблицю.

Об'єкт	Ім'я	Властивість	Значення
	помаранч	колір	помаранчевий
		форма	круглий
		смак	солодкий
		маса	100 грамів

- Так само досліди штучний і природний об'єкти.

1

Порівняй рослину, тварину, людину і робота за визначеними ознаками. Зроби висновок.

Народжується

Дихає

Живиться

Росте

Розвивається

Розмножується

Помирає

Думає

Працює

Спілкується

Сміється

Фантазує

Виконує дії

Читає

- Що не належить до природи? Чому?
- Чим відрізняються дерево, слон і людина?
- Чим схожі робот і людина? Чим відрізняються? Хто створює роботів? Навіщо? Хто керує роботами? Як? Чи може робот стати людиною?

2

Пограй з другом/подругою в робота і людину. Людина подає роботу команди, а робот виконує команди «Стій», «Зроби три кроки вперед» тощо.

Я — людина. МОЄ ЗОВНІШНЄ І ВНУТРІШНЄ

Людина живе серед людей. Тому кожна людина — частина людської спільноти. Наприклад, ти — член/членкиня шкільної громади.

Ти маєш зовнішні ознаки: зріст, колір волосся тощо. Це твоє перше «Я». Друзі можуть говорити, що тобі притаманні доброта, чесність і ввічливість. Це твої риси характеру, твоє друге «Я». Кожна людина має свій набір зовнішніх і внутрішніх ознак. Кожна людина неповторна.

1

Розглянь фото. Опиши зовнішні риси дітей. Чи можна сказати, що діти відповідальні? Чому? Що потрібно побачити, щоб описати риси характеру?

2

Розкажи про себе. Що потрібно знати, щоб розказати про риси характеру людини?

Зовнішнє

Моя зовнішність

Яка статура? Який зріст?
Який розмір ноги? Яке обличчя?
Яке волосся? Які очі?

Внутрішнє

Мої риси

чесність доброзичливість
допитливість життєрадісність
ввічливість старанність

Кожна людина може розповісти про себе. Ти можеш написати своє ім'я, день народження, намалювати, показати жестом, як ти вітаєшся, заграти улюблену мелодію чи зняти про себе відео. Так ти передаєш різні повідомлення про себе.

Інформація					
текстова	числова	умовні сигнали і жести	графічна	звукова	комбінована
Ігор	12.04.2013				відео
Ірина	18.05.2014				відео

У тебе є ім'я. Ім'я — це особиста назва людини, що дається їй після народження. Кожне ім'я утворене від якоїсь назви чи характеристик людини. Повне ім'я людини — це прізвище, ім'я та по батькові.

1

Розкажи, як утворюється повне ім'я. Напиши своє ім'я.

Прізвище	Ім'я	По батькові
Іваненко	Тарас	Григорович
Шевченко	Оксана	Миколаївна
рід	я	батько

2

Прочитай давні слов'янські імена. Поясни, чому в давнину так називали дітей. Обери один із варіантів.

Первуша

Вторуша

Щоб усіх запам'ятати.
Щоб захистити від темних сил.
Щоб були любимими.
Щоб було достатньо їжі.

Пугач

Любомир

Любомила

Куліш

Сало

Що таке прізвище? Чому не варто ображати інших прізвищами?

Ти живеш серед людей. Про тебе піклуються твої рідні, а ти дбаєш про них. Ти граєшся з друзями, навчаєшся у школі, робиш покупки та їздиш у транспорті. Ти живеш серед людей. Ти вчишся підтримувати з усіма гарні стосунки. Це називається жити в злагоді. Ти — частина людської спільноти. Ти — особистість.

Я навчаюсь у школі. Я прагну пізнати світ природи і людей. Я маю розум і почуття.

Я можу робити вибір відповідно до своїх бажань, інтересів і цілей. Я відповідаю за свій вибір.

Я прагну бути особистістю

Я неповторний/неповторна. Я маю свій унікальний набір фізичних ознак і рис характеру.

У мене є здібності до музики чи малювання, математики чи танців тощо. У мене є інтереси.

Що вміють робити діти? Чого хочеш навчитися ти? Як зрозуміти, чи ти маєш до цього здібності? Як зрозуміти, які в тебе інтереси?

У тебе є особисті дані: ім'я, адреса, номер телефону тощо. Не повідомляй власні особисті дані та дані про батьків незнайомим людям та в мережі Інтернет.

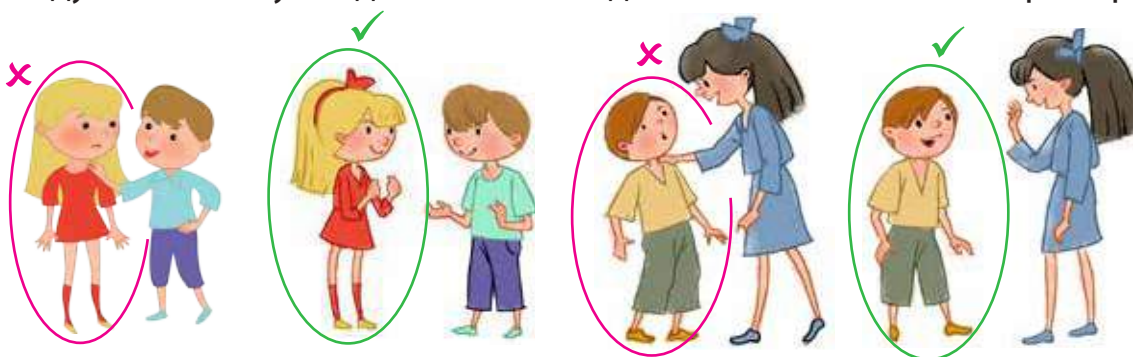
МІЙ ОСОБИСТИЙ ПРОСТІР

У кожної людини є свій особистий простір. Його ти можеш відчувати, якщо уявиш себе наче у великій сфері. Іноді люди порушують твій особистий простір. У цей час ти можеш почувати себе добре або ні. Люди поряд не завжди розуміють, що ти відчуваєш. Тому, якщо тобі неприємно, скажи: «Ні, не торкайся мене». При вітанні можеш сказати: «Привітаймося словами, а не обіймами».

1

Хто поважає особистий простір іншої людини? Чому ти так думаєш? Кому ти дозволяєш входити в твій особистий простір?

2

Чим ти можеш поділитися з друзями? Якими особистими речами варто користуватися самому? Чому?

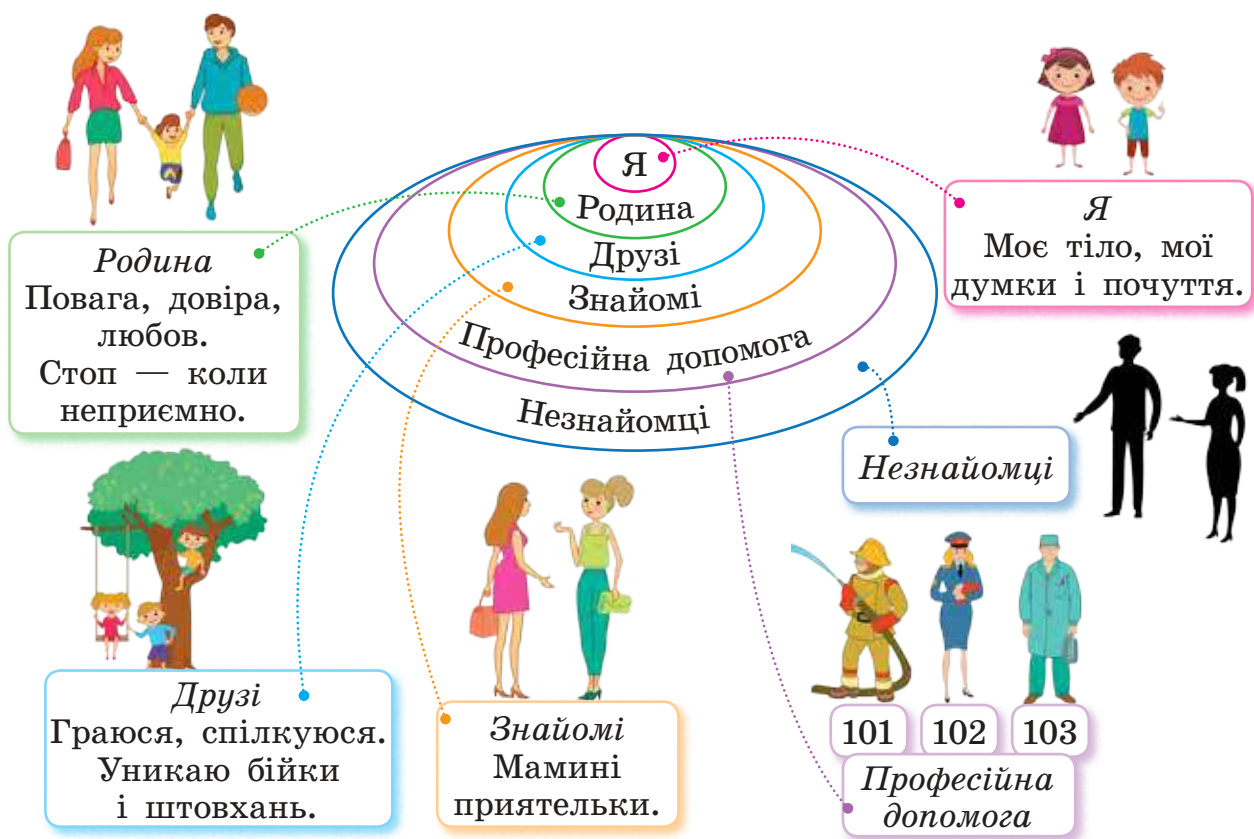
3

Чи порушували діти особистий простір? Чому ти так думаєш? Чи буває порушення особистого простору задля гри?

Ти по-різному спілкуєшся з різними людьми. Деяким людям ти довіряєш свої думки і почуття, дозволяєш себе обійняти. Це твої рідні, які піклуються про тебе. Для однокласників — ти друг/подруга. З друзями ти граєш у різні ігри. Ти спілкуєшся із сусідами в будинку, де живеш, з батьками твоїх однокласників, з приятелями батьків тощо. Є люди, які зовсім незнайомі тобі. До всіх людей треба ставитися ввічливо та з повагою. Але тільки ти маєш вирішувати, чи впускати їх у свій особистий простір.

Подумай, чи приймеш ти такі подарунки від рідних, друзів, незнайомців. Про які подарунки варто запитати у мамі і тата?

Ти спілкуєшся з різними людьми. Під час спілкування ти обмінюєшся інформацією усно чи письмово. Ти можеш спілкуватися з рідними і друзями, яких немає поруч. Для цього ти використовуєш мережі. Найбільша мережа — Інтернет. Доступ до Інтернету можна отримати, використовуючи телефон, комп'ютер, ноутбук, планшет.

Електронна пошта

Відеозв'язок

Повідомлення в мережі

Яку інформацію не потрібно поширювати в мережі Інтернет та іншим способом? Про що не варто повідомляти незнайомих людей? Яка інформація є відкритою для всіх?

Прізвище, ім'я,
по батькові

Робота батьків

Номер телефону

Домашня адреса

Розклад уроків

Назва книжки,
яку я читаю

Прогноз погоди

Номер банківської
картки

Місце навчання

ІНФОРМАЦІЯ

Приватна

Для себе і близьких

Публічна

Для всіх

Що не так? Поясни, чому поведінка дітей і дорослих здається дивною? Чим відрізняються діти і дорослі? Що означає «бути дорослим»?

Ти не вибирав/вибирала час і місце народження, стать, ім'я... Ти — дитина, батьки та вчителька часто вирішують за тебе, і деколи це дратує. Але чи обмежує це твою свободу? У тебе вже є уявлення, які дозволяють мати власну думку та відмовлятися від того, що не подобається. А обов'язки потрібні для взаємодії зі світом. Вони лише окреслюють межі твого вибору, однак не повинні заважати тобі міркувати, щоб зрозуміти, ким ти є, та діяти відповідним чином.

(За О. Бреніф'є)

Розкажи, як ти ростеш і розвиваєшся. Коли людина стає дорослою? Як це можна помітити? Чи подобається тобі дорослішати і змінюватися? Що таке «життєвий досвід»? Як він може допомогти?

Я — ДИТИНА. ЧИ ПОДОБАЄТЬСЯ МЕНІ ДОРОСЛІШАТИ?

Дорослішати — це змінюватися зовнішньо і внутрішньо. Дорослішати — це вміти відповідати за свої вчинки, вчитися робити вибір, ставити мету і намагатися її досягти.

1

З якою думкою ти погоджуєшся? Чому?

Я хочу стати дорослою, бо хочу сама вирішувати, що мені робити.

Я не хочу бути дорослим, бо краще гратися і розважатися.

Я хочу бути дорослим, бо хочу подорожувати самостійно.

2

Обговори ситуації.

Ти працюєш з дідусем і бабусею на городі. Ти зараз дорослий/доросла? Чому?

Діти грають у гру «Доньки—матері». Вони зараз дорослі? Чого вони можуть навчитися під час гри? У які ігри любиш грати ти?

3

Знайди свої фото в ранньому дитинстві. Порівняй себе зі світлини і зараз. Що змінилося за цей час? Чи можна сказати, що ти подорослішав/подорослішала? Зроби фоторамку для своєї світлини. Вкажи, що ти автор/авторка цієї роботи.

Інструкція з виготовлення фоторамки

1 склянка солі,
2 склянки борошна,
3/4 склянки води,
стеки,
формочка-сердечко

Тема 3. Я відчуваю

Я РОЗРІЗНЯЮ ЕМОЦІЇ

Коли ти зустрічаєшся з друзями, ти радієш. Коли прощаєшся — мабуть, сумуєш. Ти відчуваєш різні емоції. Радість і сум пов'язані з тим, що ти цінуєш.

1

Розглянь малюнок. Хто з дітей радіє? сумує? Чому? А які емоції були б у тебе в цих ситуаціях?

Коли ти ставиш питання, ти цікавишся. Цікавість — перша сходинка до пізнання нового. Коли щось відбувається не так, як зазвичай, ти дивуєшся.

2

Розглянь малюнки. Чи можеш ти здивуватися або зацікавитися, побачивши це?

3

Розкажи, що відчувають діти. Поясни, що робити, коли ти чи твої друзі перебувають у ситуації приниження.

Софійка і Ярослав сміялися з Артема, бо в нього стара футболка.

Андрій щодня сміється з Оленки, бо вона читає повільніше, ніж він.

Я ВІДЧУВАЮ ВІДРАЗУ

Ти можеш відчувати відразу, якщо, наприклад, тобі запропонують з'їсти те, що ти не любиш. Відраза допомагає людині уникнути багатьох неприємностей. Ти відчуваєш відразу до того, що може бути для тебе небезпечним. Наприклад, їжа, непридатна для споживання. Відразу (огиду) ти можеш відчувати і до інших предметів, людей, ситуацій.

1

Хто з дітей відчуває відразу? Чому ти так думаєш?

2

Віднови послідовність подій. Чому у хлопчика виникла відраза?

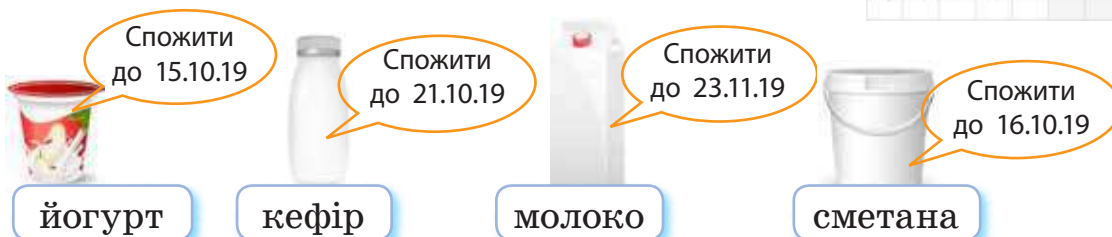

3

У календарі позначено дату, коли придбали продукти. Чи можна їх уживати в їжу? Чому?

Жовтень 2019

	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Я ВІДЧУВАЮ СТРАХ

Ти, як і кожна людина, можеш відчувати страх, тривогу, а також бути схвильованим або засмученим. Обов'язково розкажи про свої відчуття дорослим, яким довіряєш.

1

У яких ситуаціях діти відчують страх? Що ти будеш робити, якщо опинишся в такій ситуації?

Я боюсь темряви

Я боюсь залишитися сам

Я боюсь говорити перед усім класом

Я боюсь павуків

2

Розглянь ситуації. Назви емоції, які відчуває кожна дитина. Що ти будеш робити, якщо така ситуація трапиться з тобою? З твоїми друзями?

Любомир кожного ранку забирає бутерброд у Назара. Назар плаче, але нікому не розповідає, бо боїться.

Дарина обзиває Максима образливими прізвиськами. Максим боїться про це розповідати.

3

Яких казкових істот бояться діти? Як ви думаєте чому?

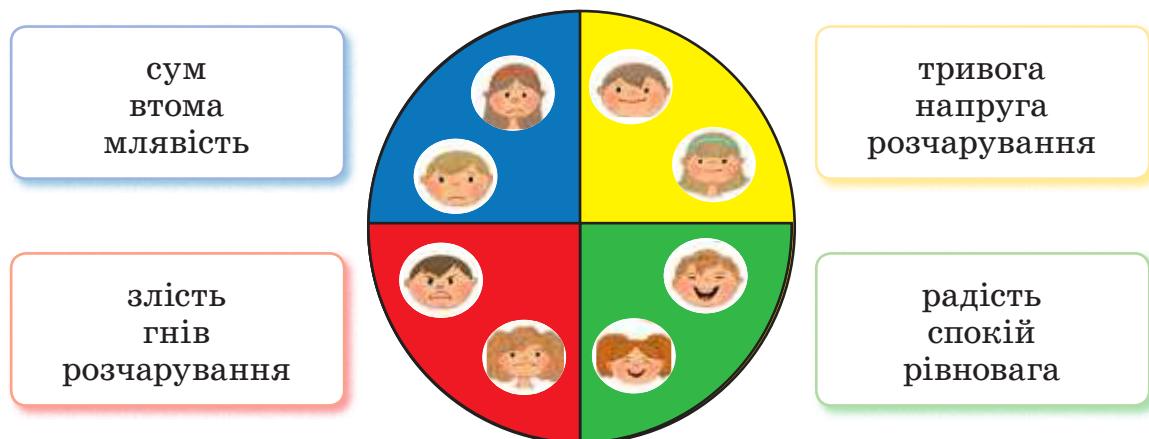
Я СПІЛКУЮСЯ

Ти і люди навколо можете відчувати себе по-різному. Щоб твоє спілкування з іншими було комфортним, вчися розуміти стан інших людей.

1

Розглянь схему. Розкажи про різний стан дітей. Чи однаково вони будуть спілкуватися з тобою? Чому? Спілкування з якою дитиною буде найприємніше? Розіграй діалоги.

2

Артем відчуває злість. Розкажи, що може відчувати Ганна, яка з ним спілкується. Поясни свою думку.

Сум. Йому погано,
він кричить.

Цікавість.
Чому він злий?

Співчуття.
Йому погано.

Страх.
Я його боюсь.

Злість. Не потрібно
на мене кричати!

Радість. Мені подоба-
ється бути поруч.

Я в червоному
секторі. Я злюся.
Що відчувають
мої друзі?

3

Склади список порад для учнів/учениць, які зляться, і тих, які з ними спілкуються, який злиться. Чи можеш ти, спілкуючись у мережі Інтернет, дізнатися про емоції співрозмовника.

Я ВІЯВЛЯЮ ПОВАГУ ДО ЛЮДЕЙ. ЩО РОБИТИ, КОЛИ ТИ ВІДЧУВАЄШ НЕПОВАГУ І ПРИНИЖЕННЯ?

Ти виявляєш повагу до людини, коли демонструєш їй прихильне ставлення або визнаєш її заслуги. Коли тебе ображають, не цінують того, що ти робиш, то можеш відчувати неповагу і приниження.

1

Пригадай героїв казок «Буратіно» і «Гідке каченя». Чи відчують герої приниження і неповагу? Чому? За допомогою яких смайликів ти можеш зобразити їхній стан?

2

Розглянь малюнки. Чи доводилося тобі бувати в подібних ситуаціях? Що ти порадиш дітям?

Сестра забирає твій одяг.
Говорить, що треба ділитися.

Учні не сказали новенькій
у класі, де їдальня. Вона
заблукала і плаче.

3

Продовж речення:

«Я відчуваю неповагу, коли...».

«Коли я відчую приниження, я зроблю...».

4

Дискусія.

До всіх людей потрібно ставитися з повагою.

НІ

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ТАК

Я ВИЯВЛЯЮ ПОВАГУ ДО ЛЮДЕЙ

1

Хто з дітей виявляє повагу до інших? Чому ти так думаєш? Яким людям особливо потрібні підтримка і допомога?

2

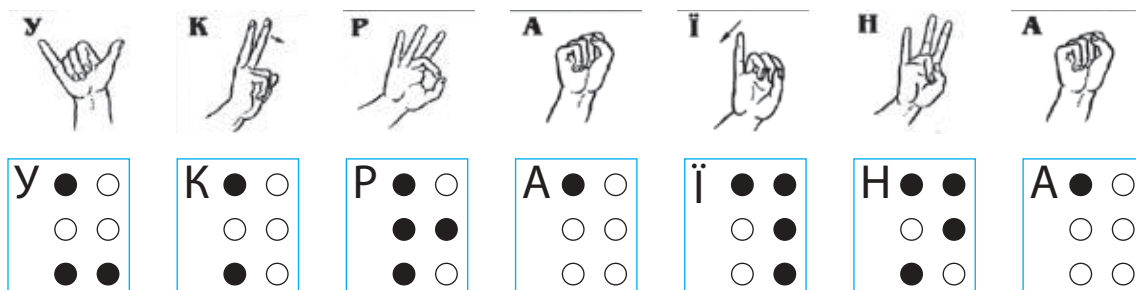
Розглянь умовні знаки. Чому їх розміщують у громадських місцях? Чому інформацію передають за допомогою умовних знаків? Наведи свої приклади.

Для спілкування з людьми, які не чують або не можуть говорити, тобі знадобиться спеціальна мова — мова жестів. А якщо захочеш надіслати лист людині, яка не бачить, скористуйся шрифтом Брайля. Букви цієї абетки — рельєфні крапки. Сліпі люди відчують їх пальцями на дотик.

3

Розглянь слово «Україна», яке передане жестовою мовою і за допомогою шрифту Брайля. Чому люди винайшли такі способи спілкування?

Доброта — це дружнє чуйне ставлення до людей.

Тема 4. Як я пізнаю світ

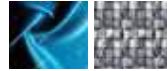
Я СПРИЙМАЮ ІНФОРМАЦІЮ ОРГАНАМИ ЧУТТЯ

Ти сприймаєш навколишній світ за допомогою п'яти органів чуття.

1

Назви органи чуття. Розкажи про них.

Відчуття — дія	Орган чуття	Визначаю властивості предметів
 Зір — бачу	 око	Колір Форма Розмір Світлий-темний
 Нюх — нюхаю	 ніс	Запахи Приємні Неприємні Нейтральні
 Слух — чую	 вухо	Звуки Тихі — гучні Мовні — немовні
 Смак — смакую	 язик	Смаки Солодкий Солоний Кислий Гіркий
 Дотик — торкаюся	 рука	На дотик: Форма Гладкий — шорсткий Твердий — м'який Теплий — холодний

Тема 3. Я відчуваю

2

Розглянь за допомогою таблиці кілька об'єктів довкілля. Створи таку таблицю для розгляду інших об'єктів: рукотворного, з неживої і живої природи.

	 колір розмір	 звук	 запах	 смак	 дотик
	червоний довгий	—	без запаху	без смаку	гладкий гострий
	прозора мала	—	без запаху	без смаку	мокра тепла
	жовтий овальний	—	приємний	кислий	шорсткий холодний

3

Розглянь ситуації. Які органи чуття допомагають дітям уникнути небезпеки?

4

Розглянь продукти харчування. Чи корисні вони? Чому? Чому вони приваблюють дітей?

Я ДОСЛІДЖУЮ ОБ'ЄКТИ ДОВКІЛЛЯ

1

Назви об'єкти довкілля. Визнач значення їх властивостей. Як ти дізнаєшся про їх властивості?

Колір

Розмір

Форма

Смак

На дотик

Маса

Довжина

Матеріал

Ти можеш об'єднувати об'єкти в групи за спільною властивістю.

2

Об'єднай об'єкти за матеріалами, з яких їх виготовлено.

Ти можеш упорядкувати об'єкти за значенням деякої властивості.

ВЛАСТИВІСТЬ

Висота

невисокий

високий

найвищий

ПРО МЕНЕ. Тема 4. Як я пізнаю світ

Ти спостерігаєш, коли хочеш дізнатися про ознаки чи зв'язки певного об'єкта або про будь-який процес , який можна побачити.

Хто і що?

Ми — спостерігачі

Об'єкт —

Засоби —

Ми робимо:

- ставимо запитання
- робимо припущення
- спостерігаємо за планом
- записуємо факти
- робимо висновок

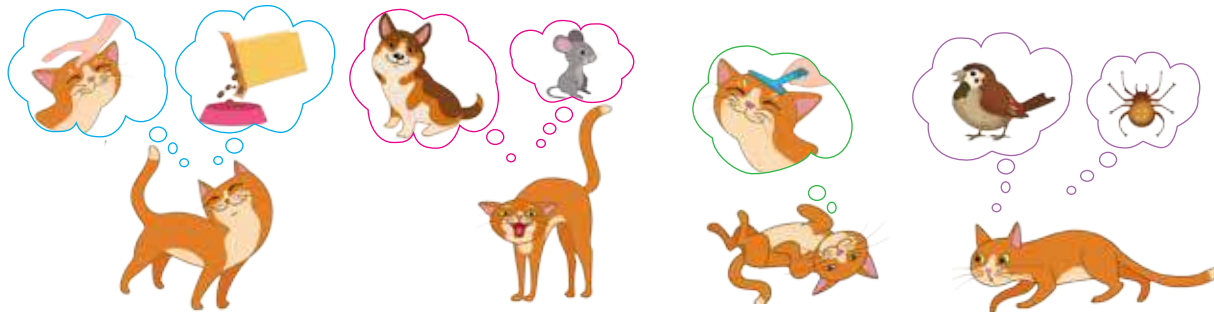
Спостерігаєш за котом? Не звертай уваги на мишу, доки кіт її не побачить...

1

Розкажи про учасників і порядок спостереження.

Діти спостерігали за поведінкою кота. Здогадайся, що бачив кіт кожного разу? Перевір свої здогадки спостереженням за тваринкою в житті чи використай відео.

2

Під час спостереження за собакою та його хазяїном діти зробили кілька фото. Зроби висновок за фото про їхні стосунки.

3

Проведи спостереження.

Запитання. Чи всі рибки в акваріумі припливуть їсти корм?

Припущення.

Спостереження. Погодуй рибок і поспостерігай за їхньою поведінкою. Переглянь відео.

Запиши результати спостереження. Зроби фото.

Зроби висновок щодо зміни режиму годування. Почни словами «За моїми спостереженнями...».

Акваріумних рибок годують не частіше одного разу на день, зазвичай зранку.

4

Розкажи історію. Зверни увагу на годинник, який показує час.

Ти можеш проводити дослід, коли хочеш дізнатися про властивості певного об'єкта, переконавшись в правильності своїх думок щодо нього.

1

Досліди́ властивості води.

Запитання. Якої форми вода?

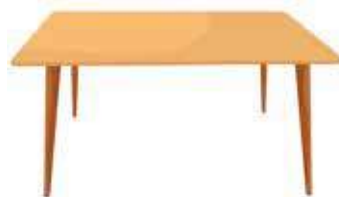
Припущення. Вода може бути різної форми.

Подумай, який спосіб перевірки припущення ти обереш. Чому?

СПОСІБ 1

*Налити воду
на поверхню стола.*

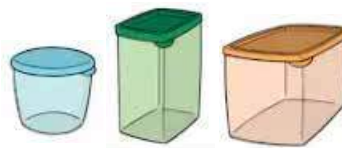
Потрібно: стіл

СПОСІБ 2

*Налити воду в посуд
різної форми.*

Потрібно: посуд
різної форми

СПОСІБ 3

Налити у воду сіль.

Потрібно: сіль

**Проведи
дослід**

**Опиши
результат**

**Зроби
висновок**

Експеримент дає можливість отримати інформацію про об'єкти та явища довкілля.

2

Досліди́ властивості води.

Запитання. Чи змінить вода забарвлення, якщо в неї додати інші речовини?

Припущення. Обери свій варіант:

Подумай. Як перевірити припущення?

Проведи дослід.

1. Візьми 5 склянок з водою, лимонний сік, сіль, акварельну фарбу, йод, перець мелений.
2. Додай в кожную зі склянок по одній речовині.

Опиши результат. У яких склянках колір води змінився, а в яких — ні?

Зроби висновок. Почни словами: «Вода змінює колір, якщо...»

3

Розроби план проведення досліду.

Запитання. Чи змінить вода смак, якщо в неї додати інші речовини?

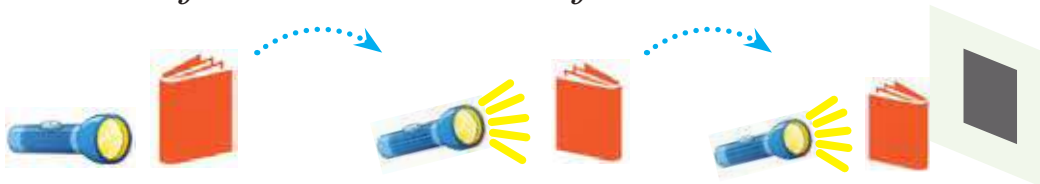
Ти можеш проводити досліди, коли хочеш відтворити певне явище, зрозуміти, як воно виникає.

Що таке тінь?

Візьми ліхтар і книжку.

Посвіти ліхтарем на книжку.

На стіні ти побачиш тінь.

Тінь — це темний відбиток на чому-небудь від предмета, освітленого з протилежного боку.

4

Досліди, які предмети дають тінь.

Запитання. Чи всі предмети дають тінь?

Припущення. Обери свій варіант:

Ні

Так

Подумай. Як перевірити припущення?

Проведи дослід.

1. Візьми прозору склянку, прозору скляну вазу, лупу, іграшкового ведмедика, пенал.

2. По черзі світи ліхтариком на кожний предмет.

Опиши результат. Коли тінь була, а коли — ні?

Зроби висновок. Почни словами: «Тінь є, якщо...».

5

Досліди, чи змінює тінь свій розмір.

Запитання. Чи змінює тінь свій розмір?

Припущення. Обери свій варіант:

Ні

Так

Проведи дослід.

1. Візьми ліхтар та іграшкового зайчика.

2. По черзі світи ліхтариком на різній відстані від іграшки.

Опиши результат. Коли тінь більша, а коли — менша?

Зроби висновок. Почни словами: «Тінь збільшується, якщо...».

6

Зроби ляльки для театру тіней і розіграй історію.

7

Склади з елементів танграму фігурки.

Що на що схоже? Утвори пари.

Ти можеш зробити модель реального об'єкта, яка буде меншою у порівнянні з реальним, більшою або такого ж розміру, як цей об'єкт.

ЯК СТВОРИТИ МОДЕЛЬ

1

Досліди реальний об'єкт. Визнач, з яких частин він складається, які властивості має кожна частина.

2

Визнач, з яких матеріалів ти будеш виготовляти модель.

3

Зроби модель.

4

Оціни модель. Порівняй реальний об'єкт і модель, яку ти виготовив.

Дах

Вікно

Стіна

Двері

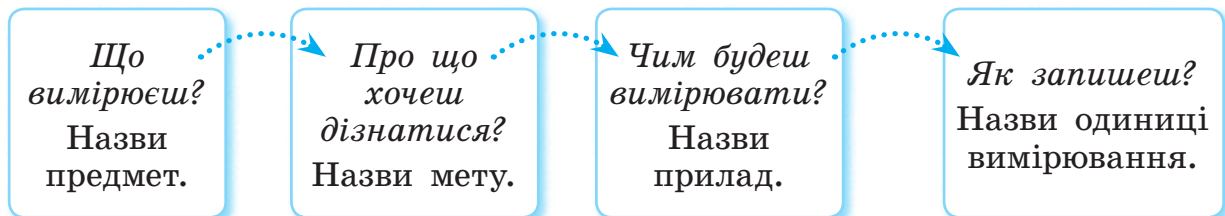

Для того щоб створити моделі, ти можеш користуватися різними конструкторами.

Ти можеш вимірювати об'єкти довкілля. Коли ти вимірюєш, ти відповідаєш на запитання «скільки?».

Кроки вимірювання

1

Які прилади використовують діти, щоб відповісти на свої запитання? В яких одиницях вони будуть записувати результат вимірювання?

Яка маса кавуна?

Скільки хвилин ви їхали в ліфті?

Яка температура води в мисці?

Яка довжина підлоги в кімнаті?

см

м

кг

°C

✓

хв

год

!

Які позначки не відповідають одиницям вимірювання?

2

Виміряй довжину олівців. Визнач найдовший і найкоротший предмети.

3

Покажи, на якому годиннику шоста година? Шоста година 30 хвилин? Восьма година? Восьма година 30 хвилин? Порівняй позиції стрілок годинників.

Термометром ти можеш вимірювати температуру власного тіла, повітря, води, ґрунту. Термометр дослівно — «вимірювач тепла». Температуру повітря вимірюють у градусах Цельсія.

1

Розглянь термометр. Покажи його складові.

1 поділка — 1 градус

Чому термометр ще називають градусником?

2

Проведи дослід.

Запитання. Як працює термометр? Що відбуватиметься з рідиною в скляній колбі за різної температури?

Припущення. Продовж речення:

Коли температура низька, то... .

Коли температура підвищується, то... .

Проведи дослід.

Опусти термометр у склянку з теплою водою. Що відбувається?

Опусти термометр у склянку з холодною водою. Що відбувається?

Опиши результат. Що ти побачив/побачила?

Зроби висновок. За високої температури стовпчик рідини в скляній колбі... . За низької —

3

Що зайве? Як назвати решту приладів одним словом? Чим вони відрізняються?

Я ПОРІВНЮЮ ОБ'ЄКТИ ДОВКІЛЛЯ

Ти можеш порівнювати різні об'єкти. Порівняти — це знайти однакові та відмінні властивості об'єктів, їхні переваги чи недоліки при використанні тощо.

1

Порівняй об'єкти. Який з них з'явився першим? Чому?

Відмінні властивості

Однакові властивості

Ти можеш порівнювати різні об'єкти за однією з властивостей.

2

Порівняй об'єкти за кількома властивостями. Наведи свої приклади об'єктів для порівняння.

За кольором

За формою

За смаком

За масою

За ціною

Який це орган рослини?

Який корисніший для тебе?

Який довше вирощувати?

Ти можеш порівнювати об'єкти, щоб зробити правильний вибір для себе.

3

Діти планують прикрасити фоторамку. Які матеріали вони можуть використати? Склади список.

Стрічка

Пластилін

Нитки

Бісер

Лелітки

30 грн

1 м

10 грн

1 коробка

25 грн

1 моток

10 грн

1 упаковка

20 грн

1 штука

1 грн

35 грн

Тема 5. Я піклуюсь про себе

ЯКИЙ Я? ЯКА Я?

Ти — людина, частина живої природи. Ти ростеш і розвиваєшся, як усе живе. Упродовж життя твоє тіло, зовнішній вигляд, риси характеру, звички, уподобання, погляди будуть змінюватися.

1

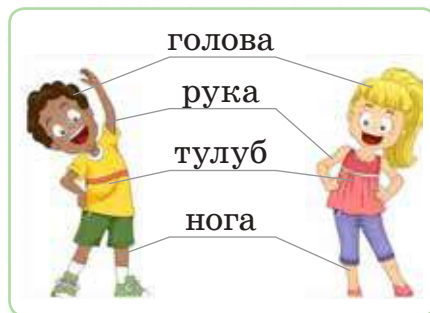
Розкажи, які зміни відбувалися з тобою в перші шість років життя. Які зміни відбуваються зараз? Порівняй малюнки і свої світлини.

Як я ріс/росла

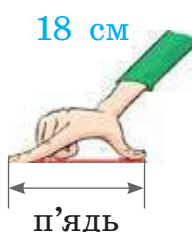
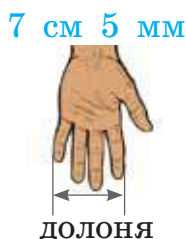
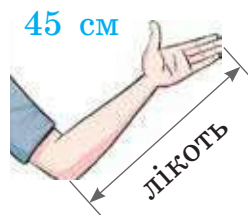
2

Розглянь малюнок. Доторкнись до кожної частини власного тіла і назви її. Вимірй довжину своєї стопи.

3

Для вимірювання довжини предметів у давнину використовували руки. Вимірй довжину книжки, парти, дошки тощо за допомогою рук. Порівняй дані з тими, що отримали твої однокласники. Зроби висновок.

Я ПІКЛЮЮСЬ ПРО СВОЄ ЗДОРОВ'Я

Що таке здоров'я? Подумаємо разом. У тебе є велосипед . Він складається з різних деталей. Уяви, що ти катаєшся, і раптом ламається колесо . Ти вже не можеш на ньому їхати. Якщо ти полагодиш велосипед, ти зможеш поїхати далі. Але велосипед уже не буде таким, як до аварії. Твій організм теж складається з органів — як велосипед із деталей. Він добре «працює», якщо всі органи в нормі. Щоб зберегти свій організм здоровим, обирай здоровий спосіб життя уже зараз.

1

Хто з дітей обрав здоровий спосіб життя? Які дії це підтверджують?

Що робить Аліна кожного дня	Що робить Артем кожного дня
Спить 	Зарядку
Говорить мамі, що не хоче чистити зуби 	Чистить зуби
Їсть гамбургери і чипси. П'є колу 	Їсть фрукти й овочі
Подовгу сидить за комп'ютером 	Грає у футбол

2

Розглянь схему. Що потрібно людині для здоров'я?

Чисте довкілля

Мій спосіб життя

Що я споживаю?

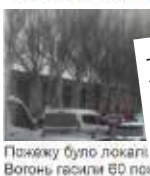
Кожна людина має дбати про власну безпеку і безпеку людей поряд. Ти вже можеш самостійно подбати про свою безпеку.

Дотримуйся правил безпечної поведінки!

1

Прочитай заголовки новин з газет. Як ці події вплинуть на здоров'я людей? Що потрібно робити, щоб таких ситуацій було менше? Поясни, чому газета є джерелом інформації. Назви, хто може бути приймачем цієї інформації.

масштабна пожежа

ВИПАДОК НА РІЧЦІ

АВАРІЯ НА ДОРОЗІ

НЕБЕЗПЕЧНИЙ ФЕЄРВЕРК

2

Порівняй ситуації в казках і реальному житті. Чим вони схожі, а чим відрізняються? Які правила безпеки порушили казкові герої? До яких наслідків це призвело?

Вовк і семеро козенят

Незнайомець стукає у двері.

Солом'яний бичок

Діти знайшли невідомий пакунок.

Три кроки до безпеки

Запитай себе:
Це безпечно?

Скажи собі:
Стоп!

Поклич
дорослих

3

Склади список номерів телефонів дорослих, які можуть допомогти тобі в небезпечній ситуації. Чому в цьому списку мають бути номери 101, 102, 103, 104?

Я ОБИРАЮ ЗДОРОВУ ЇЖУ

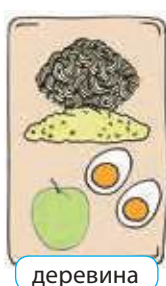

Ти — людина, частина живої природи. Ти вживаєш їжу, щоб рости і розвиватися. Для цього тобі потрібні різні продукти.

1

Розглянь, що діти вибрали на обід. Порівняй їх вибір. На якій із таць усі продукти є необхідними для здорового харчування? Яка таця є екологічною? Запиши меню свого обіду. Чому використання пластикового посуду шкодить здоров'ю та природі?

2

Як виготовляють сир? Чому хлопчик викинув сир у смітник? Чому важливо брати стільки їжі, скільки ти можеш з'їсти?

3

Назви продукти, які не є корисними для тебе. Чому? Чому упаковка для таких продуктів яскрава і приваблива? На що потрібно звертати увагу при виборі продуктів? Намалюй гарну упаковку для корисного продукту.

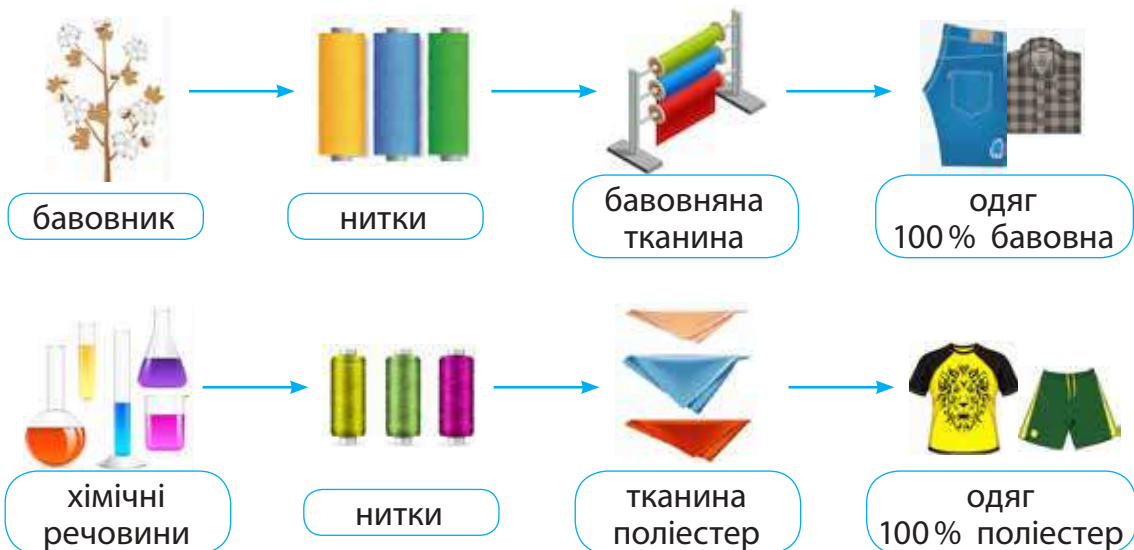

Ти користуєшся речами. Деякі з них можуть бути не дуже корисними для твого здоров'я. Ті самі речі можуть бути виготовлені з різних матеріалів: натуральних — деревина , вовна або штучних — пластик , поліестер тощо. Речі з натуральних матеріалів більш безпечні для здоров'я.

1

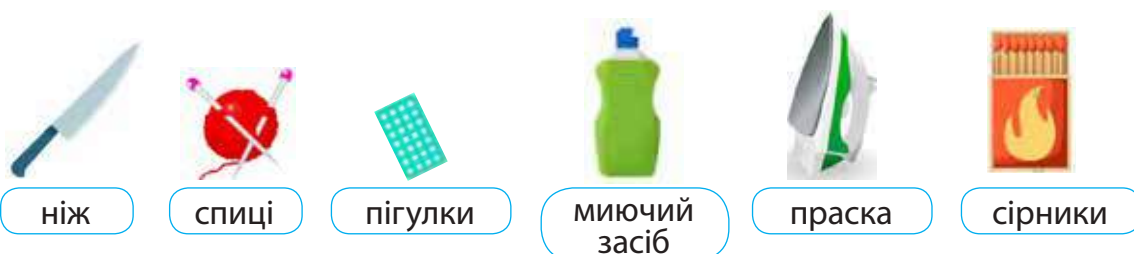
Порівняй, як виготовляють одяг з рослини бавовника та хімічних речовин.

Буває, що небезпечними можуть бути предмети, якими ти користуєшся необачно або не за призначенням.

2

Розглянь предмети. Поділи їх на групи. Назви їх. Розкажи, як правильно користуватися цими предметами.

ЩО РОБИТИ, ЩОБ НЕ ХВОРИТИ?

Коли ти здоровий/здорова, ти гарно почуваєшся, тому можеш старанно навчатись, весело гратись, добре спати, маєш гарний апетит.

Коли ти хворий/хвора, у тебе може щось боліти, наприклад, голова, живіт. Ти можеш відчувати втому та роздратування.

Ти можеш захворіти, якщо в твій організм потраплять мікроорганізми — збудники хвороб. Таке захворювання називають інфекційним. Якщо хворіє багато людей, оголошують карантин. Для попередження хвороби роблять щеплення.

1

Розкажи, як збудники хвороби проникають в організм людини і що потрібно робити, щоб уникнути захворювання.

При спілкуванні 	Одягати маску
При споживанні їжі та напоїв 	Слідкувати за чистотою тіла та продуктів. Дивитися на термін придатності продуктів
При відкритій рані 	Обробити рану та звернутись по допомогу

2

Які з порад ти можеш дати своїм друзям? Чому?

Одягайся за погодою.

Користуйся справними речами.

Роби щеплення.

Загартовуйся.

Не вживай прострочену їжу.

Тема 6. Я досліджую природне довкілля восени

Я СПОСТЕРІГАЮ ЗА ПОГОДОЮ ВОСЕНИ

Ти можеш розповісти про погоду, якщо дослідиш стан нижнього шару повітря в певній місцевості в певний час.

1

Порівняй пори року. Назви ознаки осені. Пригадай осінні місяці.

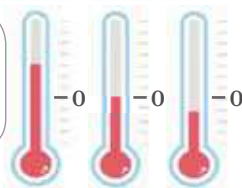

2

Розглянь схему. Про що ти розкажеш, описуючи погоду?

Температура повітря

вище 0°C
0°C
нижче 0°C

Стан неба

сонячно
хмарно

Вітер

сильний
слабкий

Опади

дощ
сніг
туман

3

Проведи спостереження за погодою сьогодні. Виміряй температуру повітря. Накресли таблицю з результатами спостереження та вимірювання.

4

Переглянь прогноз погоди на завтра. Які зміни погоди передбачаються? Чому людям важливо знати про погоду в найближчий час? Як робили прогнози в давнину? Знайди народні прикмети про погоду.

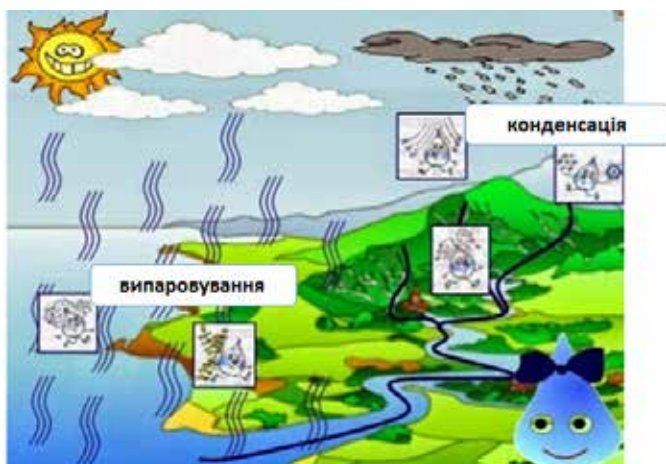
Я ГУЛЯЮ ПІД ДОЩЕМ. КРУГООБІГ ВОДИ В ПРИРОДІ

Восени часто йдуть дощі. Дощ — явище природи. Спочатку ти можеш бачити хмари на небі. Потім з хмар падають краплини води. Твій одяг може намокнути. Одягай плащ, взувай гумові чоботи і бери парасольку.

1

Розкажи історію «Чарівні перетворення краплини». Як змінювалася краплинка? Чому? Як впливає температура повітря на стан води?

2

Досліди, як утворюється дощ.

Запитання. Як утворюється дощ?

Припущення. Водяна пара охолоджується, краплини води падають на Землю.

Подумай. Як перевірити припущення?

Проведи дослід.

1. Налий менше ніж півбанки теплої води.
2. Накрий банку тарілкою з льодом.
3. Спостерігай.

Опиши результат. Що відбувається? Чому?

Зроби висновок. Почни словами: «Дощ утворюється, коли...»

3

Поясни, чому йде дощ. Як ти відчуваєш себе, коли йде дощ? Чому? Чи бувають кольорові дощі?

Я СПОСТЕРІГАЮ ЗА ЯВИЩАМИ ПРИРОДИ ВОСЕНИ

Восени ти можеш спостерігати дощ, мокрий сніг, туман. Це явища неживої природи. Вони непостійні, бо з'являються і зникають. Явища природи — ознаки, зміни, зумовлені законами природи.

1

Розглянь стани, в яких ти можеш побачити воду на своїй кухні і в парку. Утвори пари. Розкажи про ці природні явища. Які з них ти спостерігаєш восени?

Лід

Вода

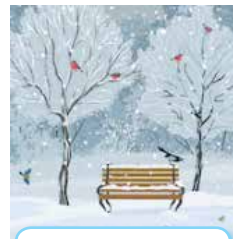
Пара

Дощ

Туман

Сніг

2

Прочитай прогнози погоди. Який одяг мають обрати діти для прогулянки?

«ЗВИЧАЙНІ» ВІНАХОДИ НА ПРОГУЛЯНЦІ

Людина весь час щось винаходить. Винаходити — це створювати що-небудь зовсім нове, до цього невідоме. Людина створює нові речі, які роблять її життя комфортним.

1

Розглянь предмети. У яких випадках ти їх використовуєш? Як ти думаєш, чи завжди існували ці предмети? Уяви і намалюй, як вони можуть змінитися з часом?

Спочатку **парасолі** винайшли для захисту від сонця. Їх виготовляли з листя, пір'я та паперу.

Потім парасолі стали використовувати для захисту від дощу. Сучасні парасолі мають металевий каркас. На нього натягнута тканина, яка не пропускає воду.

Застібки-блискавки спочатку використовували для черевиків, а пізніше для одягу.

Зараз їх виготовляють з тканини та металу чи пластику.

Найбільшу застібку-блискавку завдовжки 2851 м зробили в Нідерландах у 1989 році.

Тканина

Каркас

Халява

Підошва

Зубці

Брелок

Бігунок

Каптур

Рукав

Індіанці Південної Америки, щоб захистити ноги від води та укусів комах, занурювали їх у сік гевеї — «каучукового дерева». Сік на ногах застигав, і люди ходили наче у **гумових чоботах**. Тепер чоботи виготовляють на фабриках з різних матеріалів.

Одного разу вчений Чарлз Макінтош замастив рукав піджака каучуком і помітив, що рукав не промокає, коли на нього потрапляє вода. З такої прогумованої тканини він пошив **плащ**. Зараз плащі виготовляють ще й зі штучних тканин: поліетилену та нейлону.

2

Розглянь винахід п'ятирічного Алекса з Британії. Для кого буде корисним таке взуття? Подумай над власним винаходом речі для осінньої прогулянки.

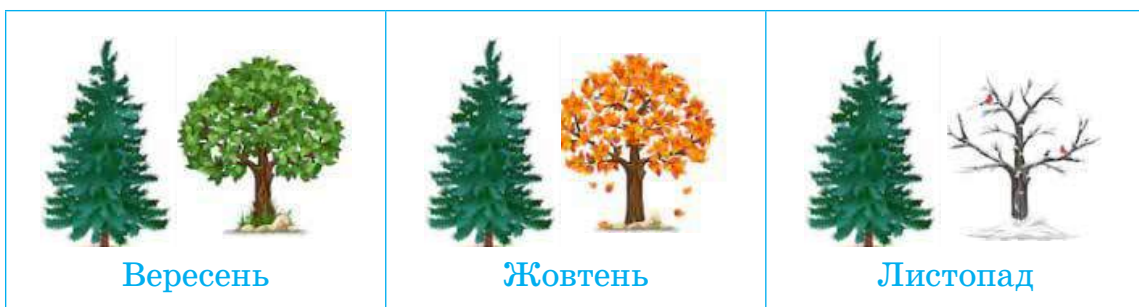
Я СПОСТЕРІГАЮ ЗА РОСЛИНАМИ ВОСЕНИ

Восени ти можеш спостерігати за змінами в житті дерев , кущів , трав'янистих рослин . Древа і кущі живуть багато років, це — багаторічні рослини. Восени листя на деревах і кущах жовтіє і опадає. Опадання листя називається листопадом . Це природне явище.

1

Розкажи, що відбувається з деревами восени. Поясни причину листопада.

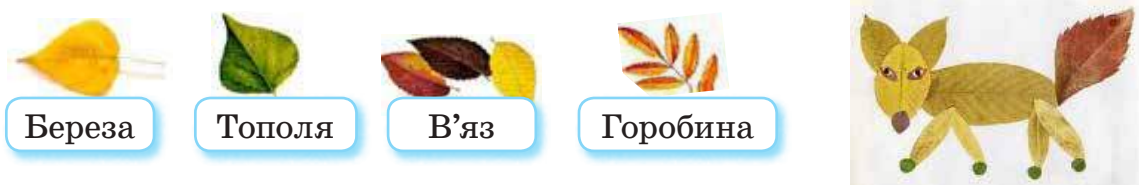
2

Діти збирали парами плоди дерев і їх листочки. Кому вдалося зробити це правильно?

3

Розглянь аплікацію. Листя яких дерев використано для неї? Якого кольору буває листя восени? Чому листя різного кольору? Як ще можна використовувати опале листя? Зроби аплікацію з осіннього листя.

Я СПОСТЕРІГАЮ ЗА ТРАВ'ЯНИСТИМИ РОСЛИНАМИ ВОСЕНИ

Трав'янисті рослини живуть один рік (однорічні), два роки (дворічні) чи багато років (багаторічні). Восени у більшості трав'янистих рослин надземна частина в'яне і сохне. Зимувати залишається плід з насінням або корінь.

1

Розглянь таблицю. Розкажи про життя трав'янистих рослин.

		Весна	Літо	Осінь	Зима
Однорічні	1 рік				
Дворічні	1-й рік				
	2-й рік				
Багаторічні	багато років				

2

Назви однорічні, дворічні і багаторічні рослини. Розкажи, як виростити на городі дворічні рослини?

1 рік

Горох

Соняшник

Огірки

Кукурудза

2 роки

Буряк

Морква

Капуста

Селера

багато років

Кульбаба

Полуниця

Конвалія

Барвінок

Я ЛЮБЛЮ ЩЕДРУ ОСІНЬ. ЯКІ БУВАЮТЬ ПЛОДИ?

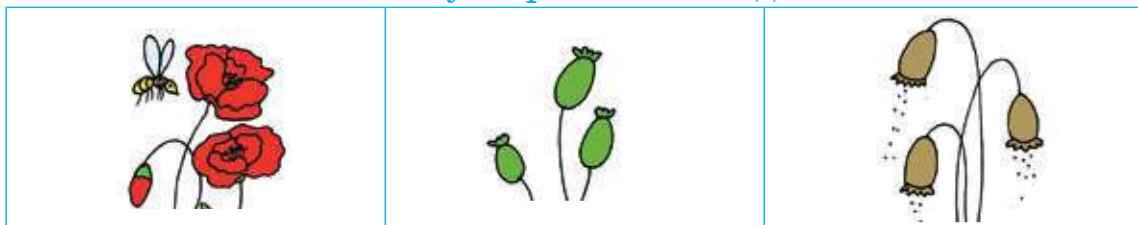

Осінь — щедра пора. Восени люди збирають урожай. Як правило, це плоди — яблука , груші і коренеплоди   рослин.

1

Розкажи, як утворюється плід. Яку роль відіграють комахи в утворенні плода?

Як утворюється плід

2

Назви плоди рослин. Порівняй їх насіння. Які з плодів неїстівні? Чим плід відрізняється від коренеплоду?

Діти склали меню обіду. Які з плодів і коренеплодів їм знадобляться для приготування борщу? Полічи, скільки грошей їм потрібно.

Меню

1. Борщ.
2. Картопляне пюре і котлета.
3. Компот.
4. Хліб.

Я СПОСТЕРІГАЮ ЗА ТВАРИНАМИ ВОСЕНИ

Восени тварини готуються до зими. Нестача корму взимку спонукає комах ховатися в щілини будівель, кору дерев, зариватися в ґрунт. Птахи, які не можуть знайти поживу, відлітають у теплі краї. Звірі готуються до сплячки, роблять припаси, линяють, щоб витримати холоди.

1

Розглянь, які птахи відлітають першими, а які — останні. Чому?

Стриж

Соловей

Лебідь

Грак

2

Діти робили списки звірів. Перевір їх правильність.

Впадають у сплячку	Роблять запаси	Міняють «шубку»
Білка Ведмідь Ховрах Борсук Їжак	Заєць Білка Хом'як Миша Кріт	Равлик Заєць Горностай Білка Лисиця

3

Розкажи історію «Як реп'яшок переселився». Як взаємопов'язані рослини і тварини?

ЩО Я РОБЛЮ ВОСЕНИ?

1

Розглянь малюнки. Що відбувається? Що люблять робити діти восени? Розкажи про свою улюблену осінню справу.

2

Якими речами ти найчастіше користуєшся восени? Чому? Обчисли вартість речей, які знадобляться для осінньої прогулянки.

3

Назви свята. Які з них святкуєш ти? Зроби листівку з вітанням до осіннього свята. Сплануй одне із свят для своїх друзів.

4

Досліди, яке свято найулюбленіше серед твоїх однокласників. Створи діаграму.

МІЙ ДІМ

Тема 1. Я у моєму домі

ДІМ, У ЯКОМУ Я ЖИВУ

Здавна люди будували собі житло, щоб захиститися від дощу і снігу, приготувати їжу, спати. Спочатку вони використовували печери, потім гілки дерев та шкури тварин, пізніше будували будинки з глини й соломи, цегли. Зараз використовують скло, метал, штучні матеріали.

1

Розкажи, яким було житло в давнину. З яких матеріалів його виготовляли? Як споруди змінювалися з часом? Чому?

Люди використовують для будови житла ті матеріали, які є поряд з ними. В Україні здавна будували хатимазанки з глини, деревини чи вапняку. Дах зазвичай робили із соломи або очерету.

2

Розглянь будинки, у яких здавна жили українці. Порівняй їх. Що ти можеш сказати про місцевість, де вони були побудовані?

В Україні є музей просто неба — у селі Пирогово поблизу Києва. Там можна подивитися на старовинні українські будівлі та їх внутрішнє оздоблення.

3

Розглянь малюнки. Розкажи про призначення приміщень, які є у твоєму домі (квартирі). Чому вони виокремлені? Які там є меблі, інші речі? Розкажи про своє робоче місце та улюблене місце відпочинку вдома.

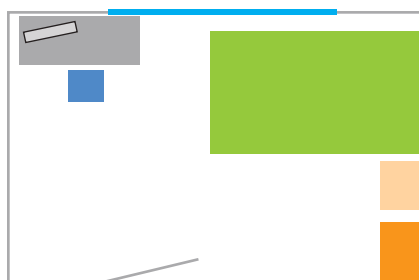
4

З якої кімнати ці предмети? Який із них може бути в будь-якій кімнаті? Чому? Назви предмети меблів. Доповни список цих предметів своїми прикладами.

5

Розглянь кімнату та її план, що намалював Олесь. Чим зображення схожі, а чим відрізняються? Як зображено предмети на плані? Чому? Накресли план однієї з кімнат твого дому.

- ліжко
- тумба
- шафа
- стіл
- стілець
- комп'ютер
- вікно
- двері

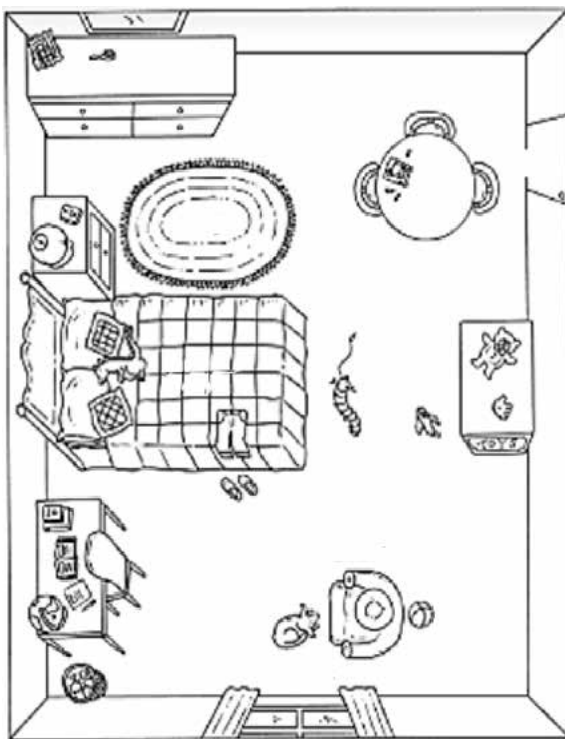
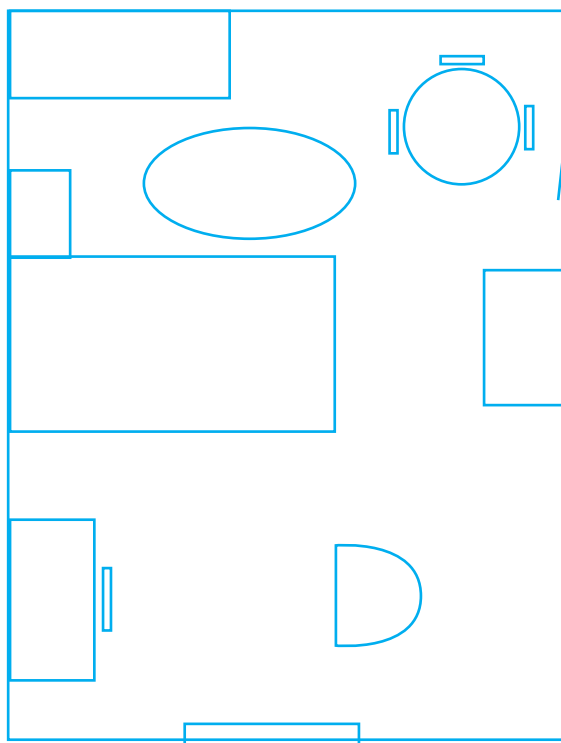
МОЯ КІМНАТА

Кімнату Сергійка спочатку намалювали, дивлячись на неї зверху. Потім кімнату намалювали за допомогою умовних знаків. Умовними знаками позначили предмети, які розташовані в кімнаті. Так створили план кімнати.

1

Знайди відповідність між предметами на малюнку і плані. Якими умовними знаками позначено кожний предмет? Чому? Які предмети відсутні? Чому? Чи всі предмети зображують на плані?

2

Дай відповіді на запитання.

Що розміщено ліворуч від вікна?

Що розташовано праворуч ліжка?

Що розташовано посередині кімнати?

Де стоїть ящик для іграшок?

«ЗВИЧАЙНІ» ВИНАХОДИ ЗА ПИСЬМОВИМ СТОЛОМ

Ручка — письмове приладдя. Спочатку людина писала дерев'яною, кістяною або бронзовою загостреною паличкою на сирих глиняних дощечках. Потім бамбуковою трубочкою та пташиною пір'їною, яку занурювали в чорнило.

Пізніше винайшли кульковий механізм. Так з'явилася кулькова ручка.

Ковпачок

Контейнер
з чорнилом

Перо-
кулька

Олівець — письмове приладдя. Перші олівці були паличками зі свинцю та срібла із загостреними кінцями. Сучасні олівці з'явилися після того, як знайшли графіт. Набагато пізніше з'явилися кольорові олівці. Для їх виготовлення графіт змішують із глиною та фарбою.

Дерев'яна
оболонка

Графітний
стрижень

Папір — матеріал зі спресованих рослинних волокон для писання. У Давньому Єгипті папір робили із розплющених стебел папірусу, у Давньому Китаї — з кори шовковиці. Зараз папір роблять із паперової маси, яка виготовляється з деревини хвойних дерев — сосни, ялини, ялиці.

Гумка — виріб для видалення написів, зроблених олівцем.

Спочатку написи видаляли м'якушкою хліба. Після того, як британець Джозеф Прістлі дослідив, що сік дерева гевеї — каучук — має властивість витирати сліди олівця з паперу, коли застигне.

Сьогодні гумки виготовляють з каучуку, пластику, вінілу.

1 Дискусія.

Чи виникає у тебе бажання пожити на безлюдному острові?

ТАК

НІ

Що таке родина?

Родина — група людей, родичів, які проживають разом, спільно: чоловік і жінка, батьки і діти. Їх об'єднує спільний дім, господарство, спосіб життя.

Родина — це ті люди, що перебувають у родинних стосунках за предками. Родина йде корінням у давнину. Для цього у родинах складають дерево роду.

(За Н. Красоткіною)

2

Намалюй чи зроби аплікацію — дерево своєї родини. Розкажи про кожного члена родини, відповідаючи на запитання:

Ім'я?

Де працює / навчається?

Вік?

Улюблена справа?

Мою маму звуть Марина. Їй 34 роки. Вона лікар. Найбільше мама любить плести з вовни.

Мого тата звуть Тарас. Йому 36 років. Він водій. Найбільше він любить подорожувати Україною.

У кожної родини є свої традиції. Традиції — це звичаї, які передаються від батьків дітям, від бабусь і дідусів онукам. Які традиції є в твоїй родині?

3

Зроби календар днів народження членів своєї родини. Якими особливими словами ти привітаєш кожного з них?

Січень	Лютий	Квітень	Липень	Серпень	Листопад
15	3	22	10	2	21
День народження мами	День народження бабусі Яни	День народження татуса	День народження сестри Тані	День народження дідуся Ігоря	День народження бабусі Іри

4

Назви, ким ти є для своїх рідних.

онук
онучка

Хто я?

дочка
син

племінник
племінниця

брат
сестра

5

Розглянь малюнки. Розкажи, що ваша родина любить робити разом. Що ти любиш робити разом з дідусем? бабусею? татом? мамою? братом чи сестрою? Які традиції є в твоїй родині?

6

Дискусія.

Чи завжди треба слухатися батьків?

- Ти слухаєшся рідних тільки тому, що боїшся покарання?
- А якщо вони чемно пояснять, чому не можна, ти послухаєшся?
- Чи завжди ти розумієш, чому батьки тебе карають?
- Чи треба боятися покарання? Чи можуть рідні помилятися?

Є неписане правило: батьків треба слухатися. Тому що вони дорослі та відповідають за тебе перед законом. Тому що ти їм довіряєш. Тому що ти їх любиш і поважаєш. Але ти не мусиш бути бездіяльним/бездіяльною. Ти маєш розуміти, чого від тебе вимагають батьки і чому саме цього вони вимагають. Їхній авторитет не має бути надмірним, а твоя слухняність — сліпою.

(За Оскаром Бреніф'є)

МОЇ ДОМАШНІ ОBOB'ЯЗКИ

У кожній родині є справи, які потрібно робити регулярно. Тому кожний член родини має обов'язки перед своїми рідними. У дітей теж є обов'язки. Обов'язки — це те, що слід безвідмовно виконувати відповідно до вимог родини чи з власного сумління.

1

Розглянь малюнки. Які домашні обов'язки є у дітей? Які обов'язки є у тебе? Які з них ти виконуєш із задоволенням, а які — ні? Чому?

2

Розглянь таблицю виконання домашніх справ членами родини Петренків. Які умовні знаки використано? Склади таблицю твоїх обов'язків.

	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця
Тато					
Мама					
Брат					
Сестра					

МІЙ ДІМ. Тема 1. Я у моєму домі

Тема 2. Помічники в моєму домі

ПРЕДМЕТИ В МОЄМУ ДОМІ

У твоєму домі є багато предметів, які виготовлено людиною для забезпечення комфортного життя. Деякі з них виникли давно і майже не змінилися. А деякі постійно змінюються, тому що людина прагне робити своє життя більш зручним. Предмети для дому людина виготовляє з різних матеріалів — природних і штучних.

1

Розподіли предмети на групи за їх призначенням. Розподіли предмети за матеріалом, з якого вони виготовлені. Які з цих матеріалів природні, а які — штучні? Чому предмети об'єднуються в групи по-різному?

			Пластик
Меблі			Деревина
Посуд			Папір
Текстильні вироби			Скло
Декоративні прикраси			Метал
			Тканина
			

2

Уяви, що з твого дому зникли якісь предмети. Що станеться? Чому?

Я ВЧУСЯ БУТИ ВІДПОВІДАЛЬНИМ СПОЖИВАЧЕМ

Ти стаєш споживачем, коли використовуєш якусь продукцію. Наприклад, купуєш товари в магазині чи отримуєш послуги в транспорті, лікарні, перукарні тощо. Ти маєш бути відповідальним споживачем. Люди викидають у смітник багато речей, якими ще можна користуватися. Завжди подумай, чи можна ще використати річ, яку ти хочеш викинути. Кому ти можеш її віддати? Як її можна полагодити? Що з неї можна виготовити?

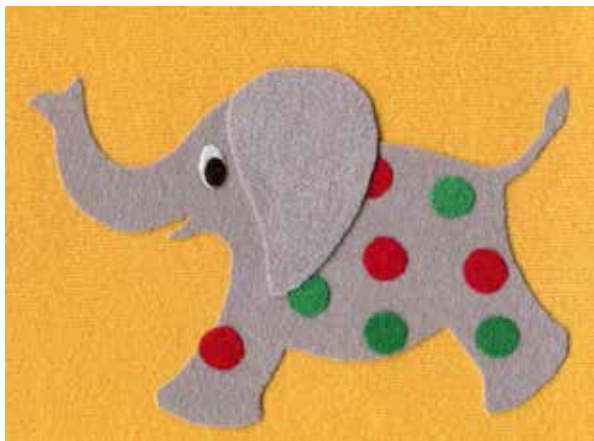
1

Діти вирішили «продовжити життя» старих речей. Розкажи, як вони це зробили.

2

Використай свій старий одяг для створення аплікації з тканини за власним задумом чи поданим зразком.

Я ВЧУСЯ БУТИ ВІДПОВІДАЛЬНИМ СПОЖИВАЧЕМ

Людина користується зручною упаковкою для продуктів та предметів ужитку тощо. Упаковку найчастіше використовують один раз, потім її викидають у смітник. Це сміття потрібно переробляти, щоб виготовити нову упаковку. На це людина витрачає багато зусиль і ресурсів. Щодня ти викидаєш пластикові пляшки, поліетиленові пакети, паперові коробки тощо. Щоб бути відповідальним споживачем, використовуй багаторазову упаковку для товарів.

Досліди, скільки різних упаковок твоя родина викидає впродовж тижня. Обчисли, скільки це кілограмів сміття. Разом з однокласниками придумайте план щодо того, як зменшити кількість упаковки, що ви щодня використовуєте.

3

Збери колекцію упаковок. Підпиши кожну залежно від того, якої вона геометричної форми. Чому роблять упаковку різної форми? Як її можна використати ще раз?

4

Упродовж двох місяців щодня Сашко і Оленка робили покупки в магазині. Сашко кожного дня використовував поліетиленові пакети, а Оленка носила товари в сумці з тканини. Скільки грошей витратили діти за два місяці?

5

На упаковці зазвичай розміщують інформацію про товари. Інформацію зашифровують в умовних знаках. До кожної вказівки добери відповідну умовну позначку. Розкажи рідним, що означають ці позначки.

Берегти від вологи

Берегти від нагрівання

Обережно, крихке!

Викинь упаковку!

6

Досліджуй медіа. Розглянь рекламу дитячого одягу, використавши запитання. Чим можна замінити паперову рекламну листівку, щоб не витратити папір?

1

Хто створив цю рекламу?

2

З якою метою?

3

Що приваблює в цій рекламі?

4

До чого вона закликає?

5

Чи дійсно мені потрібна ця річ?

Я ВИКОРИСТОВУЮ ІНСТРУМЕНТИ

У своєму домі ти можеш використовувати різні інструменти. Є інструменти, за допомогою яких ти доглядаєш за квітами , прибираєш у кімнаті , доглядаєш за одягом , чи взуттям, готуєш їжу , чи насолоджуєшся мистецтвом . Інструменти, що ти використовуєш вручну, називають ручними. Інструменти, для яких потрібна електрична енергія,— електричними.

Утвори пари. Поясни, як ти міркуєш.

Сашкові потрібно почистити взуття, бабусі — приготувати обід, татові — прибрати в кімнаті, а дідусю — попрацювати в саду. Склади список необхідних інструментів для кожного члена родини. Поясни їх призначення.

ЕЛЕКТРОПРИЛАДИ В МОЄМУ ДОМІ

У твоєму домі є прилади, які допомагають виконувати певну «домашню роботу». Для цього їм потрібна електрична енергія. Електроприлади бувають великі —

холодильник,

пральна машина — та дрібні

чайник,

міксер.

1

Поділи електроприлади на групи за призначенням та розмірами.

Для приготування
і зберігання їжі

Для догляду
за одягом

Для освітлення
приміщення

Дрібні
електроприлади

Великі
електроприлади

2

Поясни правила безпеки з електроприладами.

Користуйся тільки
справними електро-
приладами.

Вмикай і вимикай
електроприлади
сухими руками.

У випадку
пожежі теле-
фонуй 101.

Користуйся елек-
троприладами під
наглядом дорослих.

Якщо почуєш запах диму
чи побачиш полум'я, негайно
сповісти про це дорослих.

2

Утвори пари. Поясни свою думку. Чому предмети, які використовує людина вдома, змінюються?

Ночви

Холодильник

Рубель

Пральна машина

Праска

Льох

3

Розкажи, як люди готували їжу у давнину і зараз. Що змінилося?

Багаття

Піч

Газова плита

Електроплита

4

Розкажи, що потрібно робити, щоб заощадити електроенергію в твоєму домі при використанні електроприладів.

Не вмикай одночасно кілька електроприладів

Мий освітлювальні прилади

Не залишай відчиненими надовго дверцята холодильника

Я ВИКОРИСТОВУЮ ЦИФРОВІ ПРИСТРОЇ

Для роботи з інформацією ти можеш використовувати комп'ютер чи комп'ютерні пристрої.

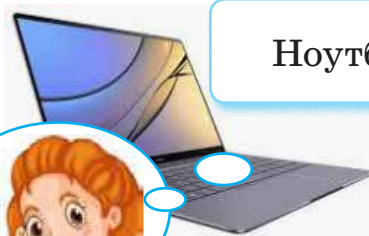
1

Розглянь, якими комп'ютерними пристроями користуються члени родини Шевченків. Назви їх. Порівняй між собою. Що між ними спільне? Чим вони відрізняються? У яких випадках краще користуватися пристроєм?

Комп'ютер

Ноутбук

Планшет

Смартфон

Комп'ютер зазвичай складається з системного блока, монітора, клавіатури й миші. Планшет, ноутбук і смартфон — це комп'ютери, у яких об'єднані усі складові частини. А замість миші користуються пальцями рук.

2

Уяви, що в цих казкових героїв є цифрові пристрої. Як зміниться казка? Розіграй із друзями мінівиставу.

3

Визнач, який пристрій потрібний кожному учневі для занять улюбленою справою.

Я люблю фотографувати

Я хочу розв'язувати задачі

Я люблю знімати відео

Я люблю грати в ігри

Відеокамера

Планшет

Смартфон

Калькулятор

Фотоапарат

Ноутбук

Комп'ютер опрацьовує інформацію, коли є відповідна програма. Комп'ютерні ігри — це програми.

4

Розшифруй повідомлення. На яких носіях їх зберегли? Як ще можна зберігати інформацію?

5

У класі Марини і Максима 25 учнів. Скільки з них мають різні цифрові пристрої? Прочитай дані з таблиці.

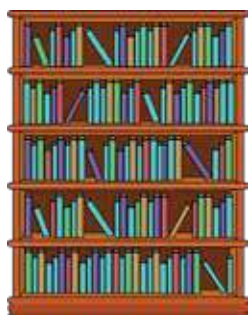
Пристрої	Комп'ютер	Ноутбук	Планшет	Смартфон
Кількість дітей	10	5	7	8

Бібліотека — це зібрання книжок.

Це моя бібліотека. Я люблю читати книжки.

Це моя бібліотека. Я люблю читати електронні книжки.

Порівняй паперову та електронну книжки. Уяви, що тобі потрібно «лікувати» книжку. Як ти це зробиш з паперовою та електронною книжками?

КНИЖКА ПАПЕРОВА

Не потрібно заряджати

Можна довго роздивлятися малюнки

КНИЖКА ЕЛЕКТРОННА

Доповнена реальність (малюнок, на який ти наводиш комп'ютерний пристрій, і він оживає)

Всю бібліотеку можна носити з собою

Ти можеш отримувати, опрацьовувати, зберігати та передавати інформацію.

Я отримую інформацію з Інтернету та книжок.

Я опрацьовую інформацію, обмірковуючи її чи за допомогою комп'ютера.

Я зберігаю інформацію на флешці чи у своїй пам'яті.

Я передаю інформацію у розмові з другом чи електронною поштою.

У твоєму домі світло і тепло. Освітлює та зігріває наші домівки Сонце як природне джерело енергії та різні пристрої.

1

Розглянь малюнки, які намалювали діти, уявляючи, що б сталося, якби не було Сонця. Який із них видається тобі найбільш правдоподібним? Чому?

Сонце — це зоря, найближча до нашої планети Земля. Це величезна розжарена куля. Коли ти дивишся на Сонце, воно здається тобі малим, як жовта тарілочка. Це тому, що від Землі до Сонця велика відстань.

Сонце випромінює енергію. Завдяки цьому на нашій планеті світло й тепло.

2

Розкажи про світловий день і ніч улітку і восени. Чому світловий день скоротився? Як це впливає на освітлення твого дому? Чому восени ти маєш умикати лампи раніше, ніж улітку?

Ти знаєш, що Земля обертається навколо своєї осі, тому день змінюється на ніч.

Щоб ми могли мати світло і тепло, потрібна електроенергія. Електроенергія виробляється на електростанціях за допомогою Сонця, вітру, води чи корисних копалин: нафти, кам'яного вугілля.

3

Розглянь пристрої, які допомагають освітлювати і зігрівати твою домівку. Розподіли їх на дві групи. Який предмет не потрапив до жодної з груп? Чому? Додай по одному пристрою до кожної групи.

4

Розглянь фото різних електростанцій. Порівняй їх. Яке їх призначення?

5

Що треба робити, щоб зекономити електроенергію? Розглянь плакат. Розкажи.

6

Знайди десять відмінностей між малюнками. Полічи, скільки електроприладів вмикає твоя родина ввечері. Як ти можеш економити електроенергію вдома?

7

Зроби таблички-нагадування, які допоможуть тобі економити електроенергію вдома та в класі.

ВОДА В МОЄМУ ДОМІ

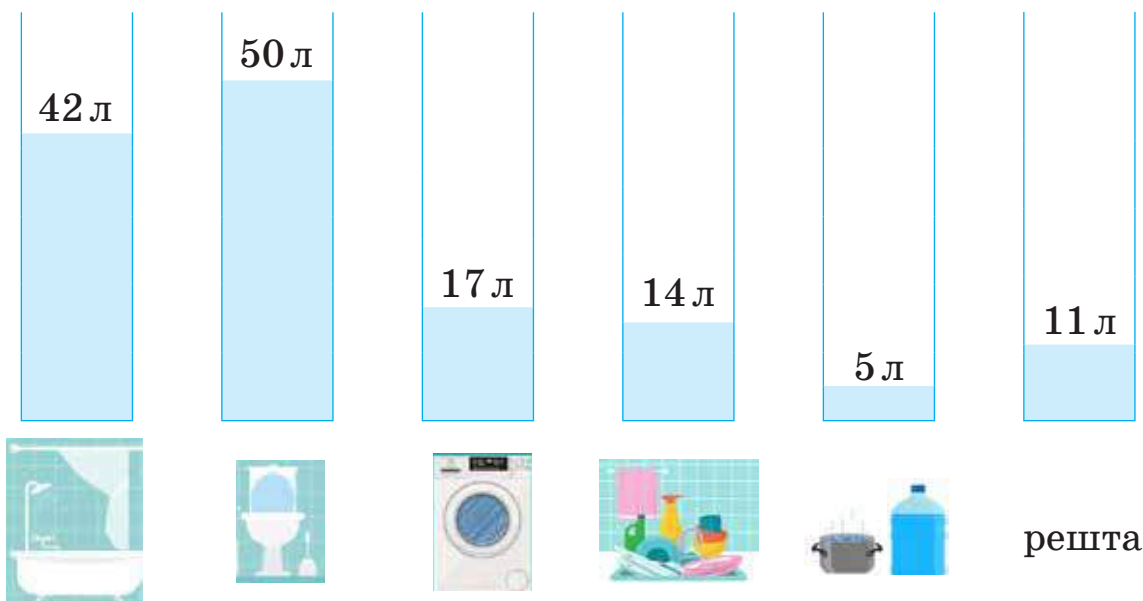
1

Діти шукали воду у своїй квартирі. Підкажи їм, де є вода. Розкажи, як нею користуються мешканці квартири. Як ти використовуєш воду?

2

Розглянь діаграму добового споживання води однією родиною з чотирьох осіб. Визнач, на які потреби використали найбільше води. Склади і розв'яжи задачу за цими даними.

Дізнайся вдома, скільки води витрачає ваша родина. Це більше чи менше, ніж згадана родина? Чому?

ЯК ВОДА ПОТРАПЛЯЄ В МІЙ ДІМ?

Для життя людині потрібна прісна вода. Прісна вода — це вода з невеликим вмістом солі, така, яку ти п'єш щодня. Люди здавна використовували різні предмети та будували споруди, щоб вода потрапляла в їхні оселі.

1

Розглянь малюнки. Розкажи, як люди в давнину і сьогодні «доставляють» воду до своїх помешкань. Оціни, наскільки зручним є кожний із способів.

2

Розглянь схему. Розкажи, який шлях долає вода перед тим, як потрапити до твого дому. Звідки люди беруть воду? Чому перед споживанням її потрібно очищувати?

3

Накресли схему руху води від джерела (річки) до споживача (тебе).

Інформацію також можна передавати. Є джерело (книжки, Інтернет), її передавання та приймач (ти).

ДЖЕРЕЛО

ПРИЙМАЧ

Я КОРИСТУЮСЯ ВОДОЮ

Твій організм майже на третину складається з води. Вода потрібна тобі для життя та збереження здоров'я. Пий чисту воду кожного дня. Сильне бажання пити називається спрагою. Спрага найчастіше виникає влітку, коли спекотно.

1

Як ти гадаєш, чи може вода бути смачною? Як дізнатися про якість питної води? Перевір якість питної води у школі та вдома. Заповни таблицю. Познач знаком «+» наявність ознаки, знаком «-» — її відсутність.

☐ непрозора	☐ має неприємний запах
☐ зеленувата	☐ є осад

2

Розглянь малюнки. Яку воду пити безпечно? Чому? Яка вода в твоєму домі?

Ти можеш очистити воду дома чи в подорожі одним із способів: закип'ятити, дати відстоятися, додати йод чи іншу хімічну речовину, фільтрувати. Фільтр — це пристрій, прилад або речовина для очищення рідини від непотрібних домішок.

3

Розкажи історію «Як котик шукав “смачну” воду».

Як ти думаєш, яка вода смакувала йому найбільше?

Подумай: чому кіт не знайшов у своїй мисці воду, яку налили йому три дні тому? Куди зникла вода з котячої миски?

Ти можеш отримувати воду, споживаючи фрукти і овочі, які містять багато води. Наприклад, огірки, редис, кавун, цвітну капусту.

4

Досліди́ медіа.

Розглянь буклети з рекламою питної води. Хто створив цю рекламу? З якою метою? Чому люди купляють воду? Як у твоїй родині ставляться до покупки води? У якій упаковці продають воду? Чому пластикові пляшки для води засмічують природне довкілля?

Запаси прісної води на нашій планеті невеликі. Тому потрібно економно ставитися до її використання.

Для комфортного миття рук чи посуду, приймання ванни чи душу використовують гарячу воду. Температуру води вимірюють у градусах Цельсія.

6

Практична робота. За допомогою термометра для води вимірй температуру гарячої та холодної води з-під крана.

1. Приготуй термометр для води.
2. Налий гарячу і холодну воду з-під крана у дві миски.
3. Опустити термометр у першу миску. Потримай кілька хвилин.
4. Дістань термометр із води. Обсуши рушником.
5. Запиши показник.
6. Те ж саме виконай і з водою з другої миски.

Досліди, якою буде температура води, якщо змішати в рівній кількості холодну і гарячу воду.

Вода перетворюється на лід за температури 0°C , на водяну пару — за температури $+100^{\circ}\text{C}$.

7

Які способи економного використання води ти знаєш? Продовж речення.

Приймай ...!	Закривай кран ...!	Слідкуй за ...!	

З вікна свого дому ти можеш побачити різні природні явища: снігопад, дощ, туман тощо. Вода перебуває в природі в різних станах: твердому ❄️, рідкому 💧, газоподібному ☁️.

1

Розкажи за схемою, в яких станах може перебувати вода.

ТРИ СТАНИ ВОДИ

твердий

рідкий

газоподібний

2

Розглянь фото. Назви природні явища. У яких станах зображено воду? Наведи свої приклади.

3

Поясни, за яких умов вода змінює свій стан.

4

Софійка і Назар зробили кораблик з льоду й опустили його у миску з водою. Кораблик плавав у воді, доки не розтанув. Що легше: вода чи лід? Чому лід тоне у воді?

Повітря є скрізь. У воді , у ґрунті , у шматочках цукру чи крейди . Повітря є навколо тебе.

1

Проведи дослід.

Що тобі потрібно: два апельсини, ємність із водою.

Запитання. Чи є повітря в шкірці апельсина?

Припущення. Обери свій варіант . Поясни, чому ти так думаєш.

Проведи дослід.

1. Візьми апельсин і опусти його в ємність із водою. Що відбулося?
2. Візьми другий апельсин. Очисти його від шкірки. Опустити його в ємність із водою. Що відбулося?

Опиши результат. Коли апельсин опустився на дно, а коли плавав на поверхні води?

Зроби висновок. В апельсиновій шкірці є багато бульбашок з повітрям. Вони виштовхують апельсин на поверхню води. Без шкірки апельсин тоне.

2

Проведи дослід з надutoю і ненадutoю повітряними кульками. Запиши та сфотографуй свої дії.

3

Розкажи про властивості повітря за схемою.

Колір

Запах

Смак

Звук

Дотик

Під час нагрівання повітря розширюється. Під час охолодження — стискається. Тепле повітря легше, ніж холодне. Воно піднімається вгору, а холодне опускається вниз. Так виникає вітер. Вітер — це рух повітря.

4

Розкажи, як вітер «допомагає» людям, рослинам і тваринам.

МІЙ ДІМ. Тема 2. Помічники в моєму домі

Я ДИХАЮ ПОВІТРЯМ

1

Повітря потрібне всім організмам для дихання.

Назви, кому потрібне повітря. Поясни чому.

Ти дихаєш повітрям і тому важливо, щоб повітря було чистим. Про чистоту повітря на вулицях твого населеного пункту мають дбати всі його жителі. Про чистоту повітря в твоєму домі маєте дбати ти і твоя родина. Чистота повітря в твоєму домі залежить від чистоти повітря в до-вкіллі і твоїх дій.

2

Розглянь малюнки. Як ти думаєш, що забруднює повітря кім-нати? Що потрібно робити, щоб зберігати чистим повітря в приміщенні?

Я ВИМІРЮЮ ТЕМПЕРАТУРУ ПОВІТРЯ

Температуру повітря вимірюють у градусах Цельсія.

1

Практична робота. Виміряй температуру повітря в класі і на вулиці. Яким із термометрів ти скористаєшся в кожному з випадків? Чому? Чим відрізняються ці термометри між собою та від інших термометрів?

2

Розглянь малюнки. Чи правильно діти одягнулися для прогулянки?

3

Якої температури має бути повітря в класі? Як можна регулювати температуру повітря в приміщенні?

Тема 3. Зимові свята у моєму домі

НОВОРІЧНІ СВЯТА В МОЄМУ ДОМІ

19 грудня, з Дня Святого Миколая, в Україні починаються новорічні свята. Напередодні діти згадують свої добрі та погані вчинки і мріють про подарунки. Усі, хто чинив добро впродовж року, отримає солодощі. Традиційні солодощі цього дня — миколайчики — пряники з борошна, яєць, масла та меду.

В Україні існує традиція займатись доброчинністю на День Святого Миколая. Волонтери збирають книги та іграшки й передають їх дітям, які потребують допомоги та підтримки.

1

Знайди в календарі, на який день тижня припадає кожне свято. Запиши дати.

День Святого
Миколая

Різдво

Свято
Василя

Водохреще

Новий рік

2

Напиши листа Святому Миколаю. Розкажи про свої добрі вчинки та опиши подарунок, про який мрієш.

3

Що це за медіа? З якою метою його створено? Як це медіа привертає увагу? Яку інформацію ти отримав/отримала? Чи можеш ти довіряти цьому медіа? Чому?

Різдвяна зірка — символ Сонця, вогню та тепла. Вісім її кутів символізують вічність. На Різдво колядники заносять зірку до кожної хати, щоб привітати господарів і побажати їм добра й здоров'я.

4

Зроби з друзями різдвяну зірку.

НОВИЙ РІК У МОЄМУ ДОМІ

На Новий рік ти з батьками прикрашаєш ялинку. Ви збираєтеся за святковим столом і бажаєте одне одному щастя і добробуту.

1

Новорічні іграшки могли бути різними. Розглянь деякі з них. Дізнайся, коли саме виготовляли саме такі іграшки.

2

Де чий подарунок? Діти розповіли про свої подарунки на Новий рік. Чиї подарунки вже лежать під ялинкою?

3

Уяви, що ти дизайнер. Зроби ялинку з улюблених книжок, із пакетів з-під соку, з цукерок, із гілочок дерева, із солоного тіста. Придумай ще кілька незвичних ялинок.

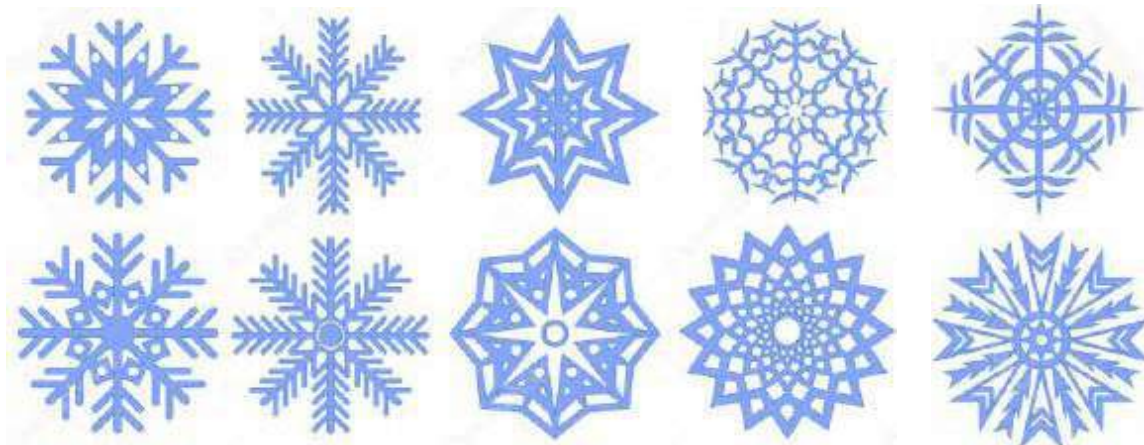
4

На Новий рік у школі сніговичків новий розклад уроків. Склади розклад своїх веселих уроків. Подумай, чого ти хочеш на них навчитися.

Розклад уроків
 1. Зимологія.
 2. Морозоведення.
 3. Льодотворення.
 4. Фігурне спотикання.
 5. Снігознавство.

5

На уроці снігознавства в кучугурах сніговички шукали однакові сніжинки. Допоможи їм. Чому вони не могли виконати завдання? Кому ти подаруєш сніжинку? Чому? Зроби сніжинки в техніці «витинанка».

ЗМІСТ

Звернення	3
-----------------	---

ПРО МЕНЕ

Тема 1. Я у школі

Перший день у школі.....	4	Шкільна спільнота (громада).....	10
Школа давня і сучасна.....	5	Мій режим дня.....	11
Мої права та обов'язки	6	Мій час.....	12
Я виконую шкільні правила.....	6	Я планую.....	14
Я виконую шкільні правила.....	8	Як штучні і природні об'єкти	
Моє робоче місце.....	9	впливають на моє життя.....	17

Тема 2. Як я сприймаю себе

Я досліджую. Штучні і природні об'єкти.		Я спілкуюсь. Я маю право на захист	
Я — людина.....	19	особистих даних	25
Я — людина. Моє зовнішнє і внутрішнє ..	20	Я — дитина	26
Я маю право на ім'я	21		
Я прагну бути особистістю.....	22	Я — дитина. Чи подобається мені	
Мій особистий простір.....	23	дорослішати?	27
Мій особистий простір. Кола спілкування ..	24	Я розрізняю емоції.....	28

Тема 3. Я відчуваю

Я відчуваю відразу	28	коли ти відчуваєш неповагу	
Я відчуваю страх.....	29	і приниження?	32
Я спілкуюся	31	Я виявляю повагу до людей.....	33
Я виявляю повагу до людей. Що робити,		Я сприймаю інформацію органами чуття...34	

Тема 4. Як я пізнаю світ

Я досліджую об'єкти довкілля	36	Я вимірюю.....	43
Я спостерігаю	37	Я вимірюю. Термометр.....	44
Я експериментую.....	39	Я порівнюю об'єкти довкілля	45
Я моделюю	42	Який я? Яка я?	46

Тема 5. Я піклуюся про себе

Я піклуюсь про своє здоров'я	47	Я і мої речі.....	50
Я піклуюсь про свою безпеку	48	Що робити, щоб не хворіти?	51
Я обираю здорову їжу.....	49		

Тема 6. Я досліджую природне довкілля восени

Я спостерігаю за погодою восени	52	Я спостерігаю за рослинами восени.....	56
Я гуляю під дощем. Кругообіг води		Я спостерігаю за трав'янистими	
в природі.....	53	рослинами восени	57
Я спостерігаю за явищами природи		Я люблю щедрю осінь. Які бувають плоди?... 58	
восени.....	54	Я спостерігаю за тваринами восени.....	59
«Звичайні» винаходи на прогулянці	55	Що я роблю восени?.....	60

МІЙ ДІМ

Тема 1. Я у моєму домі

Дім, у якому я живу	61	Моя родина	65
Моя кімната.....	63	Мої домашні обов'язки	67
«Звичайні» винаходи за письмовим столом64		Предмети в моєму домі	68

Тема 2. Помічники в моєму домі

Я вчуся бути відповідальним споживачем ...	69	Вода в моєму домі.....	81
Я використовую інструменти	72	Як вода потрапляє в мій дім?	81
Електроприлади в моєму домі.....	73	Я користуюся водою.....	83
Я використовую цифрові пристрої	75	Я досліджую повітря	87
Моя домашня бібліотека	77	Я дихаю повітрям	89
Тепло і світло в моєму домі.....	78	Я вимірюю температуру повітря	90

Тема 3. Зимові свята в моєму домі

Новорічні свята в моєму домі	91	Новий рік у моєму домі	93
------------------------------------	----	------------------------------	----

Відомості про користування підручником

№ з/п	Прізвище та ім'я учня/учениці	Навчальний рік	Стан підручника	
			на початку року	у кінці року
1				
2				
3				
4				
5				

Навчальне видання

БОЛЬШАКОВА Інна Олексіївна

ПРИСТІНСЬКА Марина Сергіївна

«Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

**підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)
(Частина 2)**

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Редактор *Т. О. Полова*. Художнє оформлення *В. І. Труфен*. Технічний редактор *Т. Г. Орел*.
Комп'ютерна верстка *О. В. Сміян*. Коректор *Н. В. Красна*

Окремі зображення, що використані в оформленні підручника,
розміщені в мережі Інтернет для вільного використання

Підписано до друку 17.05.2019. Формат 84×108/16. Папір офсетний. Гарнітура Рублена. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 10,08. Обл.-вид. арк. 8,8. Тираж 41412 прим. Зам. 3891.

ТОВ Видавництво «Ранок»,
вул. Кібальчича, 27, к. 135, Харків, 61071.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №5215 від 22.09.2016.

Адреса редакції: вул. Космічна, 21а, Харків, 61145.

E-mail: office@ranok.com.ua. Тел. (057)719-48-65, тел./факс (057)719-58-67.

Підручник надруковано на папері українського виробництва

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК»,
пров. Сімферопольський, 6, Харків, 61052.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5340 від 15.05.2017.

Тел. +38(057)712-20-00. E-mail: sale@triada.kharkov.ua

ВОДНІ ОБ'ЄКТИ

озера

ріки

моря

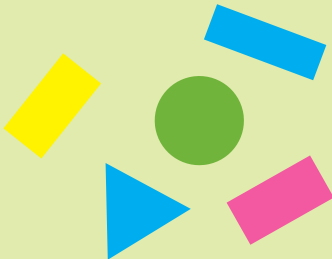
ФОРМИ ЗЕМНОЇ ПОВЕРХНІ

гори

рівнини

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

2 КЛАС. ЧАСТИНА 2

Навчальний матеріал підручника
«Я досліджую світ. 2 клас» зорієнтований:

- на засвоєння учнями знань про навколишній світ згідно програми з навчального курсу «Я досліджую світ» та Державного стандарту загальної початкової освіти
- формування в учнів ключових, міжпредметних та предметних компетентностей
- розвиток критичного мислення
- формування в учнів пошуково-дослідницьких умінь
- розвиток емоційного інтелекту
- виховання екологічно доцільної поведінки
- формування фінансової грамотності
- реалізацію індивідуального підходу за допомогою інтернет-підтримки

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

Інтернет-підтримка
interactive.ranok.com.ua

